

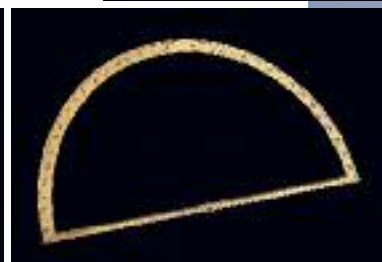
bulletin 12

PROSINEC 2011

akademický

*...Ale i v tomto jest má celá a dokonalá vůle, a to míti chci,
aby všecky statky ode mě tímto kšaftem odkázané...,
všecky ty důchody z těch panství na milosrdné skutky,
totiž na vzdělání škol, akademií, kostelů a špitálů,
vychovávání stipendiátů... též profesorův vynakládali
a počet každoročně z tobo činiti povinni byli.*

Zámek Třeboň, 23. dubna 1611.

Úryvek ze závěti
posledního
Rožmberka
Petra Voka.

Od vyhasnutí
slavného
šlechtického rodu
Rožmberků
uplynulo letos
400 let.
Na interpretaci
a zhodnocení
jejich významu
v českých dějinách
se podílejí
badatelská
pracoviště
Akademie věd ČR.
Více na str. 2–4.

Zlacené přístroje, které pro Rožmberky zhotovil Erasmus Habermel:
krokvice, sluneční hodiny vodorovné, úhломěr, kružidlo se čtvrtkruhem,
sluneční a hvězdné hodiny, redukční kružidlo (Národní technické muzeum v Praze).

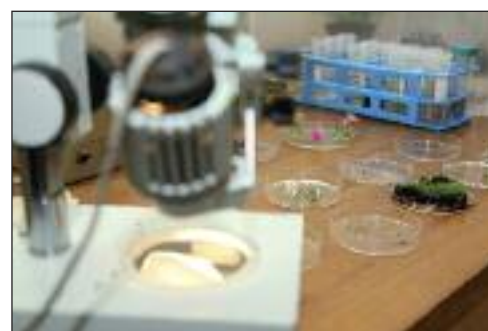
POKROK

ŽIVOT

VĚDA

FESTIVAL VĚDY A TECHNOLOGIE 2011

Obálka	
Festival TVT 2011 – pokrok, život, věda	2
Poděkování akademickým zaměstnancům	3
Medaile Vojtěcha Náprstka	4
Obsah, úvodník	1
Téma měsíce	
Akademie věd v Rožmborském roce	2
Událost	
Věda a život	
Každé bádání může vést k netušeným objevům	5
Zahraniční styky	
Vědecká spolupráce s Polskem	8
Výročí	
CERGE-EI – 20 let excelence	10
Věda a výzkum	
Hovory s informatiky	12
Zdenka a Josef Hlávkoví – Anna a Antonín Dvořákoví	14
První překlad občanského zákoníku	
aneb O setkání dvou kodifikací	17
K otázkám mezigenerační solidarity	20
Colloquium lubilaeum	21
Lidská práva v kontextu bioetiky	22
Etymologické symposion	24
Představujeme projekty	
Euro-Biolmaging – síť pro zobrazování v biomedicině	25
Etnofolk	28
Obhajoby DSc.	
Význam studia paleozoických spor in situ	30
35. zasedání Akademické rady AV ČR	31
Soutěž o nejlepší business plán v oblasti biotechnologií	31
Ocenění	
Vědec, pedagog, popularizátor František Vyskočil	32
Medaile Ernsta Macha Karlu Jungwirthovi	33
Česká hlava	33
Popularizace	
Rok plný chemie končí	34
Cesta k úspěšné komunikaci s médií	35
Portréty z Archivu	
Matija Murko	36
Kultura a společnost	
Můj život patřil vědě	37
Nové knihy	38
Z Bruselu	
Výzkum a inovace průmyslových technologií	39
Resumé	40
Zákulisí vědy	40
Příloha	
Oznámení o vyhlášení veřejných výběrových řízení	I–VIII

Vážení příznivci Akademického bulletinu,

jako symbolický vánoční dárek vám s radostí předáváme informaci, že měsíčník Akademie věd ČR stanul na pátém místě v soutěži Czech Top 100 mezi firemními časopisy. Do nového roku vám slibujeme, že budeme držet – také za pomoci vašich příspěvků a článků – jeho vysokou kvalitu a úroveň i nadále.

Úspěšnou volbu nových představitelů našich akademických pracovišť, kvalitní vědu i osobní úspěchy v roce 2012 přeje za redakční kolektiv i Redakční radu

MARINA HUŽVÁROVÁ

AKADEMICKÝ BULLETIN

Vydává: Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 110 00 Praha 1, Národní 3
ISSN 1210-9525, registrační číslo MK ČR E 8392

Šéfredaktorka: Mgr. Marina Hužvárová (HaM), tel.: 221 403 531, fax: 221 403 356,
e-mail: huzvarova@ssc.cas.cz

Redakce: Ing. Gabriela Adámková (srd), tel.: 221 403 247, e-mail: adamkova@ssc.cas.cz,
Mgr. Luděk Svoboda (lsd), tel.: 221 403 375, e-mail: svobodaludek@ssc.cas.cz,
fotografie: Mgr. Stanislava Kyselová (skys), tel.: 221 403 332, e-mail: kyselova@ssc.cas.cz,
tajemnice redakce: Bc. Markéta Pavlíková (MaP), tel.: 221 403 513, e-mail: pavlikova@ssc.cas.cz
Překlad resumé: Luděk Svoboda, John Novotný; jazyková korektura: Irena Vítková,
tel.: 221 403 289, e-mail: vitkova@ssc.cas.cz

Redakční rada: předseda – PhDr. Jiří Beneš; členové – RNDr. Antonín Fejfar, CSc., Ing. Pavol Ihnát, PhDr. Antonín Kostlán, CSc., prof. RNDr. Ing. Michal V. Marek, DrSc., doc. RNDr. Karel Oliva, Ph.D., Ing. Karel Pacner, doc. RNDr. Eva Zažímalová, CSc.

Grafická úprava: Zuzana Grubnerová
Tisk: Serifa, s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5, e-mail: serifa@volny.cz

Příspěvky přijímáme e-mailem na adresu abicko@ssc.cas.cz.
Redakce si vyhrazuje právo příspěvky krátiť. Za odborný obsah příspěvku ručí autor.

Adresa redakce: Praha 1, Národní 3, 4. patro – Viola; <http://abicko.avcr.cz>.
AB 12/2011 vychází 14. prosince 2011.

AKADEMIE VĚD V ROŽMBERSKÉM ROCE

Dosud žádnému panovnickému či šlechtickému rodu českých dějin se nedostalo takové pocty, aby po něm byl pojmenován rok nabitý tematicky zaměřenými kulturními a vědeckými událostmi. Stalo se tak až v případě Rožmberského roku, jehož hlavním cílem bylo vrátit jeden z významných fenoménů českých dějin do historické paměti, a to nejen v českém, ale i v mezinárodním prostředí.

Poslednímu představiteli mocného a legendami opředeného rodu Rožmberků Petru Vokovi, významné postavě českých dějin přelomu 16. a 17. století, se Jaroslav Pánek věnoval v knize Petr Vok z Rožmberka – život renesančního kavalíra (Vyšehrad, 2010).

Je příznačné, že tento prodloužený „rok“ o osmnácti měsících začínal na sklonku června 2010 samostatnou sekci *Rožmberkové jako téma mezioborového bádání* na světovém kongresu americko-česko-slovenské Společnosti pro vědy a umění v Táboře a že jedním ze závěrečných aktů se stalo slavnostní zasedání *Omaggio alla Rosa (Pocta Růží)* uprostřed Věčného města v říjnu 2011. Na všech těchto akcích se významně podílela Akademie věd České republiky a vědeckí pracovníci několika jejích ústavů.

První podnět k přípravě Rožmberského roku vzešel ovšem z Národního památkového ústavu, a to z jeho územního pracoviště v Českých Budějovicích, které za vedení Petra Pavelce spravuje většinu historických objektů představujících kulturní odkaz nejslavnějšího šlechtického rodu starého českého státu. Odborní ochránci tohoto dědictví pochopili, že jde o experiment, jaký u nás nemá obdoby, a zároveň o velké sousto, k němuž potřebují silného partnera. Spolupracovali s nimi odborníci z jižních Čech (Státní oblastní archiv v Třeboni, Jihočeská vědecká knihovna, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích a další), ale

pouze Akademie věd ČR mohla nabídnout – s přizváním dalších specialistů z Univerzity Karlovy a Univerzity Pardubice – kvalifikované badatele, kteří se vydatně podíleli na vytvoření koncepce a na autorském zvládnutí rožmberské problematiky.

Čtyřsté výročí vyhasnutí rodu Rožmberků (6. listopadu 1611 zemřel poslední rožmberský vladař Petr Vok) tak poskytlo jedinečnou příležitost k prezentaci architektonického a urbanistického, výtvarného, literárního a hudebního či obecně duchovního, ale také krajinného dědictví, jež zanechalo dvanáct generací Vítkovců a Rožmberků. Zároveň se otevřela příležitost k představení dlouhodobě zpracovávaných analytických studií a syntetických monografií, které vznikly v akademických ústavech a o nichž se při této příležitosti v širším měřítku dozvěděla rovněž česká a zahraniční veřejnost. Vzhledem k tomu, že rožmberská tematika po celý rok vyvolávala zájem denního tisku, rozhlasu a televize, vznikla též neobvyklá příležitost konfrontovat populární výklady s novými poznatky humanitních disciplín a sledovat, do jaké míry česká média postupně opouštěla již poněkud

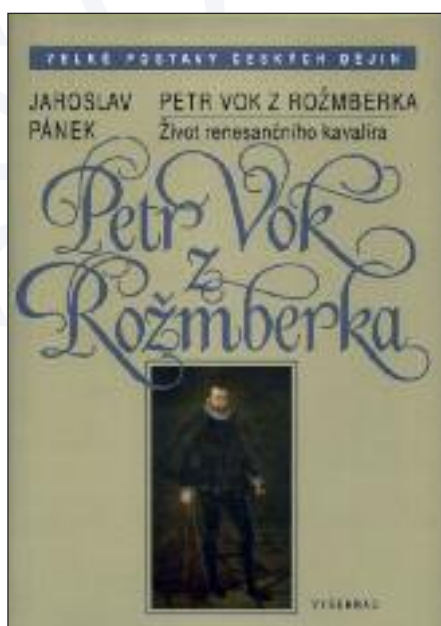

FOTO: ROMAN LAVIČKA, ARCHIV AUTORA

FOTO: MARTIN GAŽI, ARCHIV AUTORA

FOTO: MARTIN GAŽI, ARCHIV AUTORA

omšelé legendární podání, spojené s vyhledáváním nicotných „senzací“, a začala rožmberskou problematiku pojmát jako vážný předmět kulturně historického výzkumu. Stručně lze říci, že jistý pozitivní posun tu nastal.

Ústřední událostí se stala výstava v pražské Valdštejnské jízdárně *Rožmberkové – rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*. Záštitu nad touto mimořádnou prezentací vynikajících uměleckých děl a zároveň dokladů každodenního života české šlechty (i s ní existenčně spjatých měšťanů a poddaných) převzal – spolu s čelnými představiteli Senátu Parlamentu ČR, vlády a Jihočeského kraje – rovněž předseda Akademie věd ČR profesor Jiří Drahoš. V projevu na vernisáži 18. května 2011 vyzvedl význam Rožmberků pro šíření vzdělanosti v českých zemích a jejich aktivní zájem o přírodní a humanitní vědy, stejně jako podíl vědeckých pracovníků Akademie věd na interpretaci a zhodnocení úlohy Rožmberků v našich dějinách. Zmínil se o Historickém ústavu AV ČR, v němž soustavně vznikají edice pramenného materiálu z rožmberských fondů a monografie o této problematice, o Archeologickém ústavu AV ČR Praha, zkoumajícím areál někdejšího Rožmberského paláce na Pražském hradě, o Ústavu dějin umění AV ČR, který zahrnul rožmberskou problematiku do dlouhodobého výzkumu rudolfínské kultury a z něhož vyšla zásadní monografie o alchymii jako fenoménu doby Rudolfa II. a posledních Rožmberků; ocenil rovněž Knihovnu AV ČR, kde nedávno vznikla výborná monografie o rožmberské knihovně, svého času jedné z největších a nejvýznamnějších ve střední Evropě. K těmto ústavům přistoupilo rovněž Nakladatelství Academia, které věnuje pozornost vydávání prací o úloze Rožmberků v české historii.

Velkou pražskou výstavu, vedle níž se konaly užší tematické výstavy v jižních Čechách, doprovázelo

vydání trojice publikací. V české a anglické verzi vyšel dvousetstránkový průvodce po rožmberských kulturních pokladech, ale skutečné završení znamenalo teprve vydání kolektivní monografie *Rožmberkové – rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*. Mohutná publikace v rozsahu 750 stran velkého formátu podává komplexní zpracování rožmberské tematiky v rozpětí od 12. do 17. století a zároveň sleduje jejich „druhý život“ až do současnosti. Konceptce díla se rodila přímo v budově Akademie věd ve spolupráci odborníků z oblasti historie, dějin umění a památkové péče a zásluhou neobyčejně pečlivé redakční práce Martina Gažiho získala natolik reprezentativní podobu, že tato kniha může už svou vnější podobou úspěšně konkurovat kterékoli světové publikaci o starších kulturních dějinách. Spoluprací historiků a uměnovědců se specialisty v oboru archeologie a kastelologie, literární vědy a muzikologie, knihovnědy a dějin přírodních věd se podařilo vytvořit dílo, které syntetizuje dosavadní poznatky, přináší nové objevy a svou mimořádnou ikonografickou výpravou osloví každého milovníka umění.

Badatelé z akademických ústavů stáli rovněž za zahraniční prezentací rožmberské tematiky. V širším měřítku to pravděpodobně ukáže recenzní ohlas nově vydaných publikací. Zatím stačí poukázat – vedle nově probuzeného zájmu amerických kolegů – na ohlas rožmberského roku ve městě, jež ve středověku a raném novověku vysílalo do českých zemí směrnaté kulturní podněty. Český historický ústav v Římě, společné pracoviště Historického ústavu AV ČR a Filozofické fakulty UK, uspořádal spolu s Velvyslanectvím České republiky při Svatém stolci výše zmíněnou prezentaci rožmberského bádání v chrámu sv. Praxedy, jedné z nejkrásnějších římských bazilik, a v italské přednášce představil jeho ředitel dramaticky proměnlivý vztah Rožmberků ke katolické církvi.

Významné momenty rodu Rožmberků představila rozsáhlá výstava Rožmberkové – rod českých velmožů a jeho cesta dějinami uspořádaná ve Valdštejnské jízdárně v Praze. Vernisážové defilé s prapory (vlevo nahoře). Na 550 exponátů vypůjčili organizátoři výstavy od téměř 70 partnerů, státních institucí, církve i soukromých sběratelů.

Petr Vok zamýšlel založit největší kulturní nadaci našich dějin, jak dokazuje i úryvek z jeho závěti na titulní straně.

VŠECHNA FOTA: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Výstavu Rožmberská knihovna: mýty a fakta zahájili ve dvoraně Knihovny Akademie věd Jaroslav Pánek (uprostřed) spolu s ředitelem KNAV Martinem Lhotákem a členkou AR Ivanou Laiblovou Kadlecovou.

Martin Holý, který vydal rozsáhlé dílo o vzdělávání a výchově mladých šlechticů v období renesance; z Ústavu dějin umění AV ČR Beket Bukovinská, znalce renesančního a manýristického uměleckého řemesla, historik architektury Ivan Prokop Muchka, Sylva Dabalová, autorka monografie o manýristických zahradách, a Ivo Purš, jemuž náleží zásluha o nový pronikavý pohled na alchymii 16. a počátku 17. století. Pražský Archeologický ústav AV ČR reprezentoval na nejvyšší úrovni význačný evropský kastelolog Tomáš Durdík a spolu s ním znalec stavebního vývoje Rožmberského paláce na Pražském hradě Petr Chotěbor. Samozřejmě nemohla chybět ani pracovnice Knihovny AV ČR Lenka Veselá, která poprvé vyčerpávajícím způsobem popsala a zhodnotila rožmberskou bibliotéku. Ostatně právě akademická knihovna vnesla rožmberskou tematiku do *Týdne vědy a techniky*, když připravila podnětnou výstavu o knižní kultuře v rožmberském prostředí a uspořádala přednáškový cyklus, který upoutal neobyčejný zájem.

Rožmberský rok ukázal šíři a mnohotvárnost zvolené tematiky, hloubku jejího zpracování v několika akademických ústavech a možnost představit vlastní výsledky způsobem blízkým kulturní veřejnosti. Zároveň se osvědčila také nosnost problematiky při snaze o celistvé zvládnutí velkých dějinných epoch společnými silami řady vědních disciplín. Ostatně příští rok by měl být věnován českomoravskému rodu Pernštejnů a není vyloučeno, že tu vznikne nová tradice, která by mohla přispět k hlubšímu porozumění naší minulosti. Pokud by se to alespoň zčásti podařilo, byl by vlastní vědecký a publikační přínos Rožmberského roku ještě umocněn dlouhodobým intenzivním pronikáním nových poznatků do veřejného prostoru. ■

JAROSLAV PÁNEK,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Setkání českého rodu s Itálií nebylo náhodné, neboť Rožmberkové v duchu staré legendy odvozovali svůj původ od antické římské šlechty a zejména v době Viléma z Rožmberka Itálii nejen dobře znali, ale také se na ohnisko renesance a manýrismu kulturně orientovali. Nebylo proto divu, že se prezentace u svaté Praxedy zúčastnili vedle členů diplomatického sboru a veřejnosti také čelní znalci středoevropských dějin – kardinálové Giovanni Coppa, někdejší dlouholetý nuncius v Praze, a Walter Brandmüller, emeritní předseda Papežské rady pro historické vědy.

Bylo by možno uvést další přednášky, tiskové konference, rozhlasové a televizní pořady, na nichž se podíleli příslušníci tří badatelských generací zastoupených dnes v ústavech AV ČR. Za účelnější však pokládám jmenovat alespoň několik aktivně zapojených odborníků, kteří v nedávné době vydali významná díla buď přímo o Rožmbercích, nebo o době a problematice s tímto rodem těsně související a kteří své poznatky nyní zúročili také při popularizaci. Kromě jiných jsou to vědecktí pracovníci Historického ústavu AV ČR Robert Šimůnek, autor významné monografie o rožmberském dominiu v pozdním středověku, či

Mnohostranný portrét vynikajícího politika představuje publikace Vilém z Rožmberka – politik smíru (Academia, 2011).

VĚDA A ŽIVOT

Každé bádání může vést k netušeným objevům

Popularizační festival, který Akademie věd ČR pořádá tradičně v prvním listopadovém týdnu, vstoupil do druhé dekády existence. Jízdní řád Týdne vědy a techniky 2011 tentokrát rozšířil jeho pořadatel – Středisko společných činností – do jedenácti dní, během nichž vědci z ústavů AV ČR a dalších vědeckých institucí s podporou více než 50 partnerských organizací pomáhali nejen středoškolákům hledat odpovědi na otázky, které předkládá svět okolo nás. A jaký je účet právě skončeného festivalu s mottem Věda pro život? Na 300 akcí (přednášky, výstavy, vědecké kavárny, workshopy, exkurze, Dny otevřených dveří...), které se poprvé konaly v každém z krajských měst Česka, přilákalo více než 42 000 zájemců.

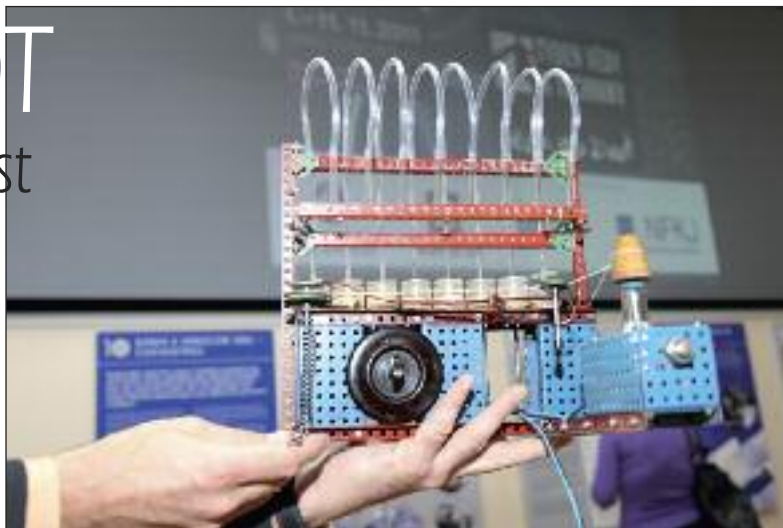

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Festivalový rej zahájila v posledním říjnovém dni vernisáž *Otto Wichterle – český vědec a vynálezce*, výstavy, jež zevrubně představila jedinečný příběh a vědecký přínos jednoho z nejúspěšnějších českých vědců dvacátého století. Autoři vycházeli ze známých a doložených faktů, dobových fotografií i osobních zkušeností pamětníků. Výstavu pod záštitou předsedy Akademie věd Jiřího Drahoše připravil Ústav makromolekulární chemie AV ČR ve spolupráci s Kabinetem dějin vědy Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Českými centry k připomenutí dvou významných výročí: vynálezu způsobu výroby měkkých kontaktních čoček odstředivým litím a výročí nedožitých stých narozenin profesora Wichterleho, které připadne na rok 2013. Autoři expozice neopomenuli ani další vynálezy, a to především silon. Punčochy z něj vyráběné, tzv. silonky, si získaly celosvětovou popularitu. Na vernisáži na ně zavzpomínala také badatelova manželka Linda Wichterlová: „První silonky jsem nosila ve Zlíně a musím říci, že vydržely neskutečně dlouho.“

S osobností porevolučního předsedy ČSAV souviselo také otevření *Centra polymerních materiálů a technologií Otty Wichterle*, které ÚMCH AV ČR vybudoval s podporou Operačního programu Praha – Konkurenceschopnost. V laboratořích s moderními přístroji chtějí badatelé zúročit více jak šedesát let zkušeností z makromolekulárního výzkumu. Nouzi o práci jistě mít nebudou – bez kvalitních a „chytrých“ polymerních materiálů se totiž do budoucna neobejdeme. Základní i aplikovaný výzkum pokryje rozsáhlou škálu materiálů a technologií: výzkum polymerů využitelných pro flexibilní tištěnou elektroniku, ohebné

a velkoplošné displeje či identifikační štítky na obalech výrobků, které poskytují informace o změnách chemického složení, trvanlivosti apod. Vývoj technologií pro recyklaci polyuretanových pěn z vraků aut pro změnu umožní přeměnit nežádoucí objemný odpad na suroviny opět využitelné ve výrobě nových materiálů a součástek. Díky metodám vyvíjeným v Centru bude možné také modifikovat odpadní škrob na biodegradovatelné plasty, které lze použít např. pro výrobu mulčovací fólie v zemědělství. Badatelé neopominou ani výzkum polymerních materiálů pro lékařství; například v oblasti umělých kloubních náhrad (viz také *AB 5/2011*). „Centrum polymerních materiálů jsme nechtěli vybudovat na zelené louce někde za Prahou, protože si myslíme, že je třeba docílit určité synergie a komplementarity s teoretickým a znalostním zázemím ústavu, abychom využili „brand name“ našeho ústavu,“ uvedl při otevření Centra ředitel ÚMCH AV ČR František Rypáček.

Výstavy jsou oblíbenou a tradiční součástí *Týdne vědy a techniky*; v pěti městech České republiky se jich uskutečnilo celkem 25. Jednou z nejvíce navštěvovaných se v reprezentativních prostorách dvorany Knihovny Akademie věd stala expozice *Rožmberská knihovna: mýty a fakta*, která přiblížila její vznik a růst, obsah, osudy i vědecké zkoumání. Představení knihovny pánů z Rožmberka spojilo program *Týdne vědy a techniky* s letošním 400. výročím odchodu vlivného šlechtického rodu z dějinné scény. Právě začátkem listopadu roku 1611 zemřel jeho poslední člen Petr Vok z Rožmberka, který z rodové knižní sbírky vytvořil renesanční sběratelskou knihovnu, jež nijak nezaostávala za nejrozsáhlejšími knihovnami ve střední Evropě. Rožmberská knihovna

Původní čočkostroje z dětské stavebnice Merkur měly unašeče odlévacích forem uspořádány lineárně. Počet unašečů se postupně zvyšoval. První čočkostroj poháněný opačně zapojeným dynamem z jízdního kola měl čtyři, později osm výrobních pozic (unašečů), další již 15 unašečů. Toto zařízení bylo poháněno gramofonovým motorkem a některé díly byly vyrobeny i z jiných materiálů (dřevo, mosaz, PVC) než pouze z dílů Merkuru. Foto z výstavy Otto Wichterle – český vědec a vynálezce.

**Do útroby
lehkovodního
reaktoru
nulového
výkonu LR-0
v Ústavu
jaderného
výzkumu
v Řeži nahlíží
studenti
z gymnázia
Vlašim.**

**Martin Luxa
z Ústavu
termomechaniky
AV ČR vysvětluje,
jak probíhají
měření
v aerodynamickém
tunelu
v laboratořích
v Novém Kníně.**

**Aerodynamická
laboratoř
v Novém Kníně
připravila
pozoruhodné
experimenty
s tzv.
newtonskými
tekutinami.**

byla dokonce opatřena na svou dobu mimořádně kvalitním čtyřsvazkovým katalogem, který sepsal rožmberský knihovník, archivář a historik Václav Březan. V současnosti se velká část knihovny Rožmberků včetně původního katalogu nachází ve Švédsku, kam byla přivezena jako válečná kořist z Prahy v roce 1649 po přezimování v meklenburské pohraniční pevnosti Dömitz.

Zájmu studentů i veřejnosti se těšil také např. stánek redakce Technet.cz, která se na TVT představila vůbec poprvé – a to s multimediální expozicí nejnovějších technologií. Návštěvníci si vyzkoušeli například nejmodernější 3D technologie pro domácnost, vzdělávací aplikace pro chytré telefony a stále oblíbenější tablety či interaktivní projektory, které ze tříd postupně „vyhánějí“ křídou a obyčejnou tabuli. Odvážní mohli pro změnu poměřit své znalosti se simulátorem superpočítače Watson, jenž reprezentuje novou generaci počítačových systémů schopných analyzovat text, hledat souvislosti a vyhodnocovat výsledky.

Generální partner *Týdne vědy a techniky* – společnost ČEZ, a. s. – zpřístupnil „útroby“ vybraných elektráren rozestých prakticky po celém Česku: například v severních Čechách se návštěvníkům otevřely vodní elektrárny Želina u Kadaně či Střekov v Ústí nad Labem; exkurzi připravili i pracovníci elektrárny Počeradky či Pruněřov. Podobně jako v loňském roce se partnerem TVT stal také Nadační fond Karla Janěčka na podporu vědy a výzkumu a společnost RSJ Algorithmic Trading, a. s., která pro zájemce připravila přednášku *Mecenášství pro českou vědu*.

Náporu zájemců v rámci *Dnů otevřených dveří* každoročně čelí nejen pracoviště se sídlem v české metropoli. Jedním z oblíbených cílů školních exkurzí je např. areál ústavů v Řeži u Prahy. Díky organizačnímu úsilí dr. Jaroslava Dittricha z Ústavu jaderné fyziky AV ČR a dalších organizátorů a průvodců mohli návštěvníci nahlédnout „pod pokličku“

pracoviště Ústavu jaderného výzkumu Řež, a. s., Centra výzkumu Řež, s. r. o., i ÚJF AV ČR. Skupinky studentů 4. listopadu a zájemce z řad veřejnosti o den později prováděli po areálu zkušenými výzkumníci, kteří jim vysvětlovali, co na pracovištích zkoumají. V Ústavu jaderného výzkumu byly zpřístupněny výzkumné reaktory LR-0, LVR-15 a Hala experimentálních smyček. První, lehkovodní reaktor nulového výkonu slouží jako experimentální zařízení pro měření neutronové fyzikálních charakteristik reaktorů typu VVER (Vodovodní energetický reaktor, např. Dukovany, Temelín) a PWR (Pressurized Water Reactor). Druhý je výzkumný lehkovodní reaktor tankového typu, který je umístěn v beztlakové nádobě pod stínícím víkem, s nuceným chlazením a s provozním tepelným výkonem do 10 MW. V Hale experimentálních smyček čekaly zájemce technologické okruhy, které modelují poměry v aktivní zóně a navazujících chladících okruzích reaktoru. Smyčky umožňují mechanický, tepelně-hydraulický, materiálový, korozní a další výzkum za parametrů a provozních stavů existujících ve vyvíjeném reaktoru.

V Ústavu jaderné fyziky AV ČR byla pro změnu otevřena pracoviště Oddělení jaderné spektroskopie a urychlovač Tandetron instalovaný v objektu služebně staršího Van de Graaffova urychlovače, jenž se využívá pro jaderné analytické metody a materiálový výzkum. Zařízení, jediné svého druhu v České republice, umožňuje urychlovat široké spektrum iontů od vodíku až po zlato na energie od stovek keV do zhruba 20 MeV. Podstatným způsobem tak rozšiřuje

experimentální možnosti v oblasti analýzy a modifikace látek iontovými svazky.

Ochuzeni nezůstali ani zájemci ze středních Čech; pracoviště otevřel například Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR v Liběchově či Aerodynamická laboratoř Ústavu termomechaniky AV ČR v Novém Kníně. Historie Aerodynamické laboratoře sahá do 60. let 20. století. Historie dvou štol bývalého zlatonosného dolu ve vrchu Chvojná u Nového Knína, kde jsou umístěny aerodynamické tunely, však sahá o několik století hlouběji. Již ve 14. století se v okolí královského horního města začaly budovat těžební doly a štoly. Právě dvě z těchto štol – vyčištěné, utěsněné kovovými přepážkami a vyztužené betonovým nástříkem – dnes tvoří zásadní součást laboratoře. „Štoly mají objem přibližně šest a půl tisíce kubíků a mohou se odsát až na desetinu atmosféry. Poměr tlaku, který tam vznikne, a barometrického tlaku, jenž nasáváme z atmosféry, umožní dosáhnout dvojnásobku rychlosti zvuku. To je hranice rychlosti, která bývá ve velkých strojích, jako jsou turbíny, letecké motory či kompresory,“ vysvětluje dr. Martin Luxa, vedoucí Laboratoře vnitřních proudění v Ústavu termomechaniky AV ČR.

V českém prostředí unikátní laboratoř se programově věnuje základnímu experimentálnímu výzkumu v oblasti vnitřní aerodynamiky a vznikly v ní mnohé původní vědecké práce v oboru transsonického proudění ve vnitřní aerodynamice, teorie turbulence a mezních vrstev či z oblasti větrného inženýrství. Výsledky výzkumu turbínových a kompresorových lopatkových mříží jsou velkým přínosem především pro energetické strojírenství.

Vynikajících výsledků dosahuje laboratoř i v oblasti modelování mezní vrstvy atmosféry, čímž přispívá k řešení problematiky znečištění ovzduší. Pracovníci z oddělení aerodynamiky životního prostředí se zaměřují na modelování proudění a šíření znečištění (ale i toxických plynů v případě teroristického útoku) v městské zástavbě.

Exkurze po akademických pracovištích připravili badatelé také pro obyvatele moravské metropole. Pro zájemce se otevřel např. komplex humanitně zaměřených ústavů na brněnském Veveří, kde bylo možné seznámit se mj. s výzkumy Historického ústavu, Psychologického ústavu či Ústavu pro jazyk český. Skryty nezůstaly ani sbírky Etnologického ústavu, kde se role průvodkyně zhostila dr. Marta Toncová. K nejrozsáhlejším fondům brněnského pracoviště, které se soustřeďuje na území Moravy a Slezska, patří přes 73 tisíc rukopisných zápisů lidových písní z období posledních 150 let. Představují nejcennější pramenný písňový fond na našem území. Fotodokumentace

obsahuje 20 000 ks negativů a 10 000 fotografií. Nejpočetněji zastoupenými tematickými okruhy jsou zpěv, hudba, tanec, obřadní a oděvní kultura, zaměstnání a stavitelství. Studijní materiál tvoří záznamy z terénních výzkumů a archivní dokumenty. Sbírkové fondy pracoviště obsahují rukopisné a zvukové záznamy, dotazníky, filmy a fotografie.

Stranou nezůstal brněnský Ústav fyziky materiálů AV ČR. Jeho zaměstnanci připravili „naučné kolečko“ po laboratořích, kde se každému dostalo erudovaného výkladu. Pozoruhodné experimenty, které si odvážlivci mohli vyzkoušet na vlastní kůži (kdo by si

nechtěl sáhnout do nádoby s tekutým dusíkem) se odehrávaly v Magnetické laboratoři a v Laboratoři lomově-mechanických vlastností v tzv. Domečku. Účastníci se také seznámili s možnostmi světelné mikroskopie a skenovacího elektronového mikroskopu; jedním z pozorovaných vzorků se dokonce stala pozlacená včelka. Že přísloví „Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne“ nebo „Stokrát nic umožilo osla“ platí i v každodenním životě, se mohli přesvědčit v Laboratoři vysokocyklové únavy. Další zastávkou na trase prohlídky byla Creepová laboratoř, kde se zkoumá tzv. creep neboli deformace, která nastává při konstantním napětí (reflektuje změnu průřezu vzorku při deformaci) a konstantním zatížení (zavěšené závaží) za zvýšené teploty.

Jedna z největších popularizačních akcí, které se zúčastnili též zahraniční hosté z Německa, Slovenska a Velké Británie, úspěšně načala druhou desítku let své existence. Nezbyvá než popřát *Týdnu vědy a techniky* do dalších ročníků zvědavé studenty a nadšené vědec-popularizátory. ■

MARKÉTA PAVLÍKOVÁ a LUDĚK SVOBODA

Zájem u studentů vzbudily pokusy s kapalným dusíkem v Ústavu fyziky materiálů AV ČR v Brně.

VĚDECKÁ SPOLUPRÁCE S POLSKEM

Navzdory rozdílům i vlivům, které pramení z odlišného historického vývoje obou zemí, nás s naším severním sousedem pojí nespočet společných zájmů, vědeckých nevyjímaje. Akademie věd ČR spolupracuje v oblasti vědy a výzkumu s polskými partnery mj. také na základě bilaterálních dohod podepsaných s Polskou akademií věd a Polskou akademií věd a umění. První z nich sídlí ve Varšavě, druhá, jež se svým charakterem podobá spíše učené společnosti, je i přes celostátní působnost historicky spjatá s Krakovem.

Před Staszicovým palácem, sídlem PAV ve Varšavě, stojí pomník Mikuláše Koperníka od Bertela Thorvaldsena, jehož převratná heliocentrická teorie i po mnoha staletích symbolicky vyjadřuje svobodu a odvahu vědeckého bádání, hodnoty, k nimž se Polská akademie věd od svých prvopočátků hlásí.

Tradice akademií sahají do starověku (viz Platonská akademie); v renezanci dosáhly velkého rozkvětu spolu s univerzitami. Tradice současných akademií je spojena s osvícenstvím, kdy je zakládali osvícení vladaři a mecenáši vědy a umění. V Polsku, tehdy zbaveném politické samostatnosti, tuto roli sehrála Varšavská společnost přátel věd (1800), již v době varšavského knížectví a kongresového království předsedal Stanisław Staszic, a Krakovská vědecká společnost (1815). V meziválečném období a v době okupace se v prostředí Varšavské vědecké společnosti rodily myšlenky a iniciativy na založení celostátní akademie věd se sídlem ve Varšavě.

Polská akademie věd (Polska akademia nauk – PAN) vznikla v roce 1951; o vzniku rozhodlo usnesení I. kongresu polské vědy (1951), které zasedalo ve Varšavě. Její institucionální povahu ovšem ovlivnily nejen vědecké aspekty, nýbrž i společenská poptávka. Úkolem akademie byla podle stanov badatelská činnost, vysoké školy vzdělávaly adepty vědy a vědecké společnosti propagovaly vědecké poznatky.

V současnosti je Polská akademie věd státní vědeckou institucí, jejíž aktivity reguluje polským sejmem schválený zákon o Akademii z roku 1997. Nejvyšším orgánem je Valná hromada akademie, v době mezi zasedáními Předsednictvo akademie a její předseda. Členy předsednictva jsou předseda, místopředsedové, ředitelé sedmi oddělení, ředitelé lokálních

oddělení a 14 volených členů. Funkční působnost orgánů trvá čtyři roky; předsedu, místopředsedy a členy předsednictva volí valná hromada akademie.

Polská akademie věd čítá 350 členů domácích (řádných a dopisujících, členství je doživotní) a omezený počet členů zahraničních. Každý člen akademie – v závislosti na vědním oboru – patří do jednoho ze sedmi oddělení. Struktura akademie zahrnuje oddělení společenských věd, biologických věd, matematických, fyzických a chemických věd, technických věd, zemědělských, lesních a veterinárních věd, lékařských věd a věd o Zemi a hornických věd; regionální základny Gdaňsk, Katovice, Krakov, Lublin, Lodž, Poznaň a Vratislav, vědecké a oborové komitety (v počtu 110). Vědecké komitety působí při odděleních akademie, oborové komitety při předsednictví PAN. Vědecká pracoviště akademie (celkem 79) spoluprotví ústavy, výzkumná centra, výzkumné stanice, botanické zahrady a jiné výzkumné a pomocné instituce, jako jsou archivy, knihovny, muzea a pobočky v zahraničí (Brusel, Moskva, Paříž, Řím, Vídeň a Centrum historického výzkumu v Berlíně). Vědecká činnost pracovišť PAN je financována především z rozpočtu státu, částečně také z jiných zdrojů. Ústavy PAN mohou také realizovat doktorská studia.

Polská akademie věd uděluje dvě vyznamenání: Medaili Mikuláše Koperníka (vynikajícím vědcům za zásluhy o polskou vědu a její propagaci) a Medaili Stefana Banacha (za zásluhy o rozvoj matematických věd).

Akademie věd ČR spolupracuje s PAN na základě dvoustranné dohody a prováděcích protokolů. Seznam společných projektů aktuálně obsahuje 30 témat,

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

kteřá pokrývají široké spektrum vědních oborů – od jazykovědných přes společensko-politické a přírodovědné, kosmické i genetické po nanotechnologické, imunologické i archeologické. Oboustranný zájem o spolupráci je stabilní po dlouhá léta, což dokládá převis poptávký nad kapacitou výměnných kvót.

Předchůdcem Polské akademie věd a umění (Polska Akademia Umiejętności – PAU) byla Krakovská vědecká společnost, založená v roce 1815. Později z ní vznikla Akademie věd a umění (Akademia Umiejętności, 1872) a až po znovuzískání polské nezávislosti na základě versailleského traktátu v roce 1918 získala svůj dnešní název. Ačkoli se její působnost formálně omezila na polská území náležející k Rakousku-Uhersku, ve skutečnosti vyvíjela vědecké a kulturní aktivity celostátního a mezinárodního dosahu. Důkazem mezinárodních aktivit Akademie bylo v roce 1893 předání knižního fondu Polské knihovny v Paříži (největší kolekce polské literatury zkompleťované velkou emigrací) do její správy a otevření polského badatelského centra v Paříži a v Římě. Po I. světové válce zaujala pozici instituce nezávislé na státě a oficiálně reprezentovala polskou vědu ve světě; spoluzakládala mj. Union Académique Internationale. V meziválečném období vyvíjela Akademie aktivní činnost vydavatelskou – publikovala tehdy přes sto vydavatelských sérií. Ve svých aktivitách pokračovala po druhé světové válce až do roku 1952, kdy byla včleněna do PAN ve Varšavě. Nikdy však nebyla formálně zrušena. Mohla proto ihned po transformaci politického zřízení v roce 1989 zahájit samostatnou činnost a rekonstruovat původní organizační strukturu. Nejvyšším orgánem PAU je Valná hromada, kterou tvoří řádní členové a členové-

-korespondenti a dobrovolně i členové zahraniční. Valná hromada volí na tříleté období předsednictvo akademie, jež sestává z předsedy, dvou místopředsedů (jeden z varšavského regionu), generálního tajemníka akademie a delegáta valné hromady. Volbu předsedy, místopředsedů a tajemníka schvaluje prezident Polské republiky.

Vědecká činnost Polské akademie věd a umění se v současné době soustřeďuje především v komisích (celkem 30), které působí při jednotlivých odděleních (6). Ty pořádají každý měsíc vědecká zasedání s přednáškami a diskusemi. Působnost PAU dokumentuje Ročenka PAU, obsah přednášek je publikován v Raportech o činnosti a zasedáních. Kromě ryze vědeckého výzkumu sehrává PAU důležitou roli při mezioborových diskusích, kterým se věnují zvláště Komise dějin vědy, Komise civilizačních hrozeb, Komise hodnotící školní učebnice, Komise evropských věcí, Komise rozvoje města Krakova a další. Akademie navázala rovněž na starší tradice otevřených přednášek pro veřejnost a ve spolupráci s novinami *Dziennik Polski* zahájila cyklus populárně-vědeckých diskusí *Vědecká kavárna*.

PAU uděluje badatelům také prestižní ocenění: Cenu Tadeusza Borowicza za výsledky v lékařských vědách, každé dva roky Cenu Mariana Mięslowicza za fyziku a nepravidelně cenu Mariana Kukiela za výzkum v oblasti dějin válek. Jednou za pět let uděluje také devět cen Mikuláše Koperníka financovaných městem Krakov.

Podle údajů z roku 2009 má PAU 476 členů, z toho 146 aktivních, 148 členů-korespondentů a 182 členů zahraničních. Akademie taky zvolila čtyři čestné členy: papeže Jana Pavla II., Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Władysława Bartoszewského a kardinála Franciszeka Macharského.

Podobně jako v případě Polské akademie věd se spolupráce s AV ČR odvíjí na základě podepsané dohody o vědecké spolupráci a prováděcích protokolů, které obsahují společná témata. V posledních letech mezi ně patřily česko-polské vědecké a kulturní styky v 19. a 20. století, mladý paleolit a neolit v karpatské kotlině – otázky osídlení a životního prostředí, vlivy Velkomoravské říše na země české a Slezsko a výzkum kosmického záření extrémně vysokých energií v Observatoři Pierre Auger.

V současné době se v rámci příprav k podpisu prováděcích protokolů na léta 2012–2014 pro spolupráci s oběma polskými pracovišti předkládají návrhy dalších prioritních témat. Jejich počet potvrzuje neklesající zájem o dvoustrannou kooperaci s polskými partnery. ■

ANDRZEJ MAGALA,
Referát zahraničí SSČ AV ČR, v. v. i.

**Historie
Staszicova
paláce,
sídla Polské
akademie věd,
sahá do roku
1620.**

CERGE-EI 20 LET EXCELENCE

Akademické pracoviště CERGE-EI, společné pracoviště Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy v Praze a Národohospodářského ústavu Akademie věd ČR, oslavilo v říjnu 20 let existence. Na slavnostních akcích k připomenutí významného výročí vystoupili zakladatelé i současní představitelé pracoviště, předseda Akademie věd prof. Jiří Drahoš, rektor Univerzity Karlovy prof. Václav Hampl, význační světoví ekonomové (mezi nimi i nositel Nobelovy ceny za ekonomii a člen Výkonného a dozorčího výboru CERGE-EI prof. Joseph Stiglitz) a další hosté, kteří vyzdvihli dosavadní úspěchy společného pracoviště.

Podle nositele Nobelovy ceny za ekonomii Josepha Stiglitze sehrává CERGE-EI důležitou roli při transformaci Česka.

Podle *Research Papers in Economics* patří CERGE-EI v současnosti mezi šest procent nejlepších ekonomických pracovišť v Evropě a jeho výzkumníci produkují mezi českými ekonomy 70 % publikací v horním tercilu impaktovaných odborných žurnálů. V hodnocení Social Science Research Network (SSRN) je CERGE-EI na 58. místě z 1236 ekonomických pracovišť na světě.

Oslavy zahájil 7. října 2011 slavnostní panel, na němž zakladatelé CERGE-EI prof. Richard Quandt, prof. Jan Švejnar a doc. Josef Zieleniec připomněli motivaci, která vedla ke vzniku instituce, a zavzpomínali na počátky devadesátých let. Jan Švejnar, současný předseda Výkonného a dozorčího výboru CERGE-EI, uvedl oslavy slovy: „V regionu nebyli ekonomové, kteří by měli stejné vzdělání jako jejich kolegové na západě, přitom region ale potřeboval jejich expertizu.“

„Navzdory počátečním obtížím jsme uspěli a s pomocí mnoha lidí a institucí vybudovali špičkové pracoviště,“ dodal první ředitel a současný člen Výkonného a dozorčího výboru Josef Zieleniec. Profesor Princetonské univerzity Richard Quandt, který u zrodu CERGE-EI na začátku devadesátých let stál jako reprezentant Mellonovy nadace, podotkl, že úspěch CERGE-EI je v regionu výjimkou – řada obdobných institucí, které po pádu železné opony vznikly, totiž po několika letech zanikly.

Zvláštním hostem setkání byl první porevoluční rektor Univerzity Karlovy prof. Radim Palouš, jehož počáteční podpora významnou měrou přispěla ke vzniku pracoviště. Dojatý profesor Palouš vzpomněl na počátky instituce a popřál jí mnoho úspěchů do dalších desetiletí.

V hlavním příspěvku představil současný ředitel doc. Štěpán Jurajda principy fungování a úspěchy instituce a zdůraznil mezinárodní charakter CERGE-EI, jehož studenti pocházejí z téměř tří desítek zemí a profesori se rekrutují z těch nejlepších světových institucí: „Programy PhD, MA a MAE, které nabízí, jsou uznávány nejen v EU, ale mají akreditaci i od Ministerstva

školství amerického státu New York. Absolventi tak mají stejnou pozici, jako kdyby vystudovali na školách v USA.“

Štěpán Jurajda připomněl také roli Výkonného a dozorčího výboru, který zajišťuje kvalitu výzkumu a výuky a zodpovídá za klíčová strategická rozhodnutí. Výbor spoluprotví světově uznávaní ekonomové jako například Joseph Stiglitz (Columbia), Alan Krueger (Princeton), Jan Švejnar (University of Michigan), Philippe Aghion (Harvard), John Sutton (London School of Economics) nebo Gérard Roland (University of California, Berkeley). Ředitel CERGE-EI rovněž zdůraznil zapojení výzkumníků, vyučujících a studentů do veřejného života; člen profesorského sboru doc. Lubomír Lízal je členem bankovní rady ČNB a společně s doc. Danielem Münichem a prof. Janem Švejnařem též členem Národní ekonomické rady vlády (NERV), v níž se navíc angažuje i několik dalších studentů a vyučujících. CERGE-EI v poslední době také výrazně přispívá ke kvalitě veřejné debaty prostřednictvím think-tanku IDEA (Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu), který je institucionálně ukotven v rámci Národohospodářského ústavu; IDEA se zaměřuje na nezávislé, rigorózní, fakty podložené analýzy veřejných politik a návrhy vlastních řešení.

Zleva: Anita Taci z Evropské banky pro rekonstrukci a rozvoj, rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl, předseda AV ČR Jiří Drahoš, ředitel CERGE-EI Štěpán Jurajda, a spoluzakladatelé pracoviště Richard Quandt, Josef Zieleniec a Jan Švejnar

Hlavní výzvou do příštích let zůstává vyrovnat se mezinárodní konkurenci, která prostřednictvím štedřejšího financování často dokáže přeplatit nejlepší profesory i doktorandy. Situaci navíc komplikují rozpočtové škrty a špatně nastavené reformy financování vědy.

Práci a úspěchy pracoviště pochválil také předseda Akademie věd ČR prof. Jiří Drahoš: „Jsem potěšen, že můžu vidět ústav Akademie věd, který se dokázal vypracovat k tak vysokým mezinárodním standardům. Je živým důkazem, že AV ČR jako největší a nejdůležitější neuniverzitní výzkumná instituce v České republice může pro spolupráci mezi akademií a výzkumníky v mezinárodním měřítku hodně nabídnout.“ Předseda AV ČR též zdůraznil, že v poslední mezinárodní evaluaci výzkumu dostal NHÚ velmi dobré hodnocení a že Jakub Steiner získal jako vůbec první společenskovědní výzkumník v historii Fellowship J. E. Purkyně. „Navíc v posledních letech získalo několik mladých výzkumníků z CERGE-EI prestižní Prémii Otto Wichterleho.“

Taktéž rektor Univerzity Karlovy prof. Václav Hampel zdůraznil všeobecný význam spolupráce UK a AV ČR: „CERGE-EI je výtečnou ukázkou úspěšné spolupráce a dobrým příkladem pro budoucnost.“ Rektor UK zároveň vyzdvihl výzkum na CERGE-EI v rámci úspěchu Univerzity Karlovy v mezinárodních žebříčcích.

Jako poslední řečník vystoupila absolventka CERGE-EI a hlavní ekonomka EBRD dr. Anita Taci, která zavzpomínala na studentská léta a na dobu, kdy se ucházela o práci v EBRD: „Po prezentaci článku byli tehdy všichni překvapeni, jak vysokou kvalitu CERGE-EI má.“ Anita Taci rovněž připomněla uplatnění absolventů. Za 20 let existence CERGE-EI udělilo 114 doktorských a 350 magisterských titulů a jeho absolventi dnes pracují v 21 zemích. Uplatnění našli v mezinárodních institucích, jako je Světová banka, Mezinárodní měnový fond či Evropská banka pro výzkum a rozvoj, v centrálních bankách (například Českou národní bankou prošlo více než 10 absolventů CERGE-EI), v soukromém sektoru, zejména finančních institucí a poradenských firmách, ale i v akademickém prostředí včetně zahraničních univerzit.

Oslavy pokračovaly akademickou konferencí absolventů a odborným panelem, na kterém představili svůj současný výzkum členové Výkonné a dozorčí rady CERGE-EI profesorka na University of California v San Diegu Michelle White, profesor University of California v Berkeley Gérard Roland

a profesor na London School of Economics John Sutton. Příspěvek Michelle White se zaměřil na osobní bankroty v USA v souvislosti s hypoteční a finanční krizí, Gérard Roland představil svůj výzkum o ekonomice transformací a institucí a John Sutton promluvil o výzkumu transformací ve východním bloku a současné subsaharské Africe.

Akademickou hvězdou oslav se stal nositel Nobelovy ceny za ekonomii a profesor na Kolumbijské univerzitě v New Yorku Joseph Stiglitz. Ten v neděli 9. října převzal na slavnostním zahájení konference *Forum 2000* od předsedy AV ČR Jiřího Drahoše Čestnou oborovou medaili Karla Engliše a přednesl zahajovací řeč konference; mj. vyzdvihl význam CERGE-EI a v kontextu transformace politického systému a ekonomiky konstatoval, že „CERGE-EI hrálo a hraje zásadní roli při transformaci země“.

VŠECHNA FOTY: ARCHIV CERGE-EI

CERGE-EI jako partner letošního *Fora 2000* spolumorganizovalo ekonomické panely; na pondělním diskutoval profesor Stiglitz s Hernandem de Sotem na téma *Právní stát a ekonomický růst*. Následně Joseph Stiglitz na speciálním semináři hovořil o příčinách a možných řešeních současné ekonomické krize a analyzoval problémy soudobé makroekonomie.

Dvoudenní program profesora Stiglitze v Praze byl nabitý. Kromě již zmíněných akcí vystoupil také v televizním pořadu *Otázky Václava Moravce*, kde s Vladimírem Dlouhým, Ivanem Miklošem a Janem Švejnarem diskutoval o současné krizi v eurozóně, se studenty CERGE-EI hovořil o jejich výzkumu a poskytl jim cenné rady. Pro své současné sponzory zorganizovalo CERGE-EI jako výraz poděkování snídani s profesorem Stiglitzem, na které se vedla debata o osudu eurozóny.

Dalšími z hostů a řečníků CERGE-EI na *Foru 2000* byli například Kenneth Dam, Boris Němcov nebo Robert Hahn; diskutovalo se o tématech jako *Právní instituce a úspěch při transformaci*, *Rozbití skleněného stropu: Ženy na vedoucích pozicích ve světě zítřka* nebo *Limity regulace*. ■

JAN STRAKA,
CERGE-EI, společné pracoviště
Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium
UK a NHÚ AV ČR

Oslavy výročí se zúčastnili významní ekonomové z Česka i ze zahraničí.

HOVORY S INFORMATIKY

Stalo se vám, že jste se zapojili do neformální diskuse s kolegy o obecnějších otázkách a problémech vašeho pracovního prostředí? Takové rozhovory se obvykle dějí v pracovních přestávkách, např. při kávě či náhodných setkáních na chodbách, ale i na schůzích, v jejichž programu však kvůli běžné agendě není prostor na strategická témata s dlouhodobějším dopadem. V dnešní informatické společnosti se podobné debaty také přesouvají do diskusních skupin a blogů na internetu apod.

Zleva:
vedoucí Katedry
kybernetiky
FEL ČVUT Praha
Vladimír Mařík,
zástupce ředitele
Matematického
ústavu AV ČR
Jiří Rákosník
a člen
předsednictva
Akademické rady
AV ČR
Petr Ráb

Účastníci jsou velmi snadno vtaženi do rozhovoru, neboť nastolená témata a otázky se jich přímo týkají a souvisí s jejich každodenní profesní zkušeností. V diskusi se nejen hodnotí současná situace, přičemž se občas sdílí zajímavá pozorování či odkrývají netušené souvislosti, ale navrhují se i možná východiska a řešení problémů, která někdy obsahují originální myšlenky, realistické podněty i velkorysé vize. Intelektuální bohatství takových rozhovorů formuje názory diskutujících, ale na okolní prostředí má obvykle jen velmi omezený vliv, protože změna pracovních podmínek je dlouhodobý společenský proces, který vyžaduje velké úsilí celé komunity.

Snaha o vytvoření prostoru pro kvalifikovaný rozhovor o aktuálních důležitých otázkách z prostředí informatického výzkumu nás přivedla k myšlence založit sérii diskusních seminářů *Hovory s informatikou*. Vsadili jsme na význačné osobnosti informatického výzkumu, díky bohatým zkušenostem důvěrně obeznámené s problémy své profese.

Vycházeli jsme z předpokladu, že respektovaní informatictí odborníci budou mít i přes časovou vytíženost vnitřní potřebu hovořit o obecnějších tématech, jež je zajímavá či trápí. Pro spolupráci se podařilo získat významné představitele informatického výzkumu v České republice, kteří se těší přirozené autoritě v informatické komunitě a většinou zastávají vysoké akademické funkce (rektoři, děkani, vedoucí kateder, ředitelé ústavů apod.).

Oslovili jsme také mladší perspektivní výzkumníky, kteří ovlivní prostředí informatického výzkumu v budoucnosti. Kromě spolupracovníků z akademického prostředí jsme pozvali zástupce významných ICT firem v České republice, aby zazněl jejich názor ke spolupráci s hospodářskou sférou. Tímto způsobem se vytvořily neformální pracovní skupiny, z nichž se rekrutovali autoři a recenzenti tematických studií, které byly publikovány ve sbornících *Hovory s informatikou* (vyšly již dva ročníky) a jsou podkladem pro diskuse na uvedených seminářích.

Dne 25. října 2011 se v bývalém refektáři Emauzského kláštera v Praze konal již třetí seminář z cyklu *Hovory s informatikou*, jehož se zúčastnilo na 120 informatiků ze všech regionů České republiky včetně vedoucích osobností informatických pracovišť. Semináře z tohoto cyklu organizuje tým z Ústavu informatiky AV ČR v rámci projektu *Sociální síť informatiků v regionech České republiky (SoSIREČR)* – viz <http://www.sosirecr.cz/> operačního programu *Vzdělávání pro konkurenceschopnost*, jehož dalšími partnery jsou mj. MFF UK (hlavní příjemce), FEL ČVUT a FIS VŠE. Seminář zahájil náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy pro výzkum a vysoké školství prof. Ivan Wilhelm přednáškou o přípravova-

VŠECHNA FOTKA: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

ném vysokoškolském zákoně, jenž bude mít zásadní vliv na oblasti diskutované na semináři.

Jádro semináře tvořily tři diskusní panely zaměřené na následující tematické okruhy: Hodnocení informatického výzkumu; Spolupráce s ICT firmami v rámci informatického výzkumu a vzdělávání; Společenský, kulturní, vzdělávací a regionální kontext informatiky.

V rámci každého z panelů autoři nejprve stručně představili hlavní myšlenky svých specializovaných studií ze sborníku *Hovory s informatikou 2011*, na což navázaly vlastní diskuse s dalšími zvanými panelisty; do debat se zapojili také zájemci z publika.

Například v rámci prvního panelu prof. Jiří Zlatuška z Fakulty informatiky Masarykovy univerzity poukázal na specifika hodnocení informatického výzkumu a prezentoval jeho metodologická východiska, která pocházejí od amerického National Research Council, společnosti Computing Research Association a evropské Informatics Europe. Ředitel Ústavu informatiky AV ČR prof. Jiří Wiedermann se podělil o zkušenosti s hodnocením informatiky v Nizozemí (viz *AB 2/2011*) a ředitel Ústavu teorie informace a automatizace AV ČR prof. Jan Flusser v případové studii prokázal téměř nulovou závislost mezi bodovým hodnocením dle metodiky RVVI a skutečným významem publikací měřeným dle citačního indexu.

Program semináře navíc obohatily dvě zvané přednášky. Pozvání přijal ředitel Institutu teoretické informatiky MFF UK prof. Jaroslav Nešetřil, kterému v loňském roce prezident ČR Václav Klaus udělil státní vyznamenání za zásluhy o stát v oblasti vědy. V přednášce *Metody výzkumu v současné teoretické*

informatice se podělil o bohaté zkušenosti z vědecké práce v teoretické informatice. Další zvaná přednáška *Dámy a gentlemani v informatické profesi* dr. Michala Chytila (ANIMA Praha, s. r. o.), jenž své akademické zkušenosti využívá ve firemním poradenství, obrátila pozornost diskutujících od technických otázek studia informatiky k hlubší podstatě a smyslu informatického vzdělávání.

Organizátoři připravili k tematice prvních dvou panelů také tiskovou konferenci, jejímž cílem bylo prezentovat informatickou problematiku veřejnosti. Úvodní slovo si vzal vedoucí Katedry kybernetiky FEL ČVUT prof. Vladimír Mařík, aby představil koncept memoranda adresovaného veřejné správě, jenž po připomínkách schválili účastníci semináře. Memorandum, které bylo zasláno mj. premiérovi a kompetentním ministrům, konstatuje, že oblast ICT lze bezesporu považovat za klíčovou pro konkurenceschopnost České republiky v příštích 20 letech, a vyzývá k výrazné podpoře oboru ICT ve třech hlavních směrech: vzdělávání odborníků, věda a výzkum a transfer poznatků do praxe. K problematice hodnocení (nejen informatické) vědy v České republice se poté vyjádřil zástupce ředitele Matematického ústavu AV ČR dr. Jiří Rákosník. Poukázal na fakt, že dnes používaná metodika hodnocení opomíjí kvalitu, relevanci a společenský přínos výsledků výzkumu.

Podrobnější informace o seminářích z cyklu *Hovory s informatikou* včetně videozáznamů, prezentací a sborníků studií naleznete na <http://www.cs.cas.cz/sosirecr/>. Bylo by pro nás potěšením, kdyby vás naše aktivita inspirovala k uspořádání podobných diskusních seminářů ve vaší odborné komunitě. ■

JIŘÍ ŠÍMA a STANISLAV ŽÁK,
Ústav informatiky AV ČR, v. v. i.

Seminář z cyklu Hovory s informatikou se konal v bývalém refektáři Emauzského kláštera v Praze.

Metody výzkumu v současné teoretické informatice prezentoval ředitel Institutu teoretické informatiky MFF UK Jaroslav Nešetřil.

Jiří Zlatuška (druhý zleva) z Masarykovy univerzity upozornil na specifika hodnocení informatického výzkumu.

ZDEŇKA A JOSEF HLÁVKOVI

Plodný vztah čtyř osobností v české i světové kultuře

Mezi předchůdci současné Akademie věd patří asi vůbec nejvýznamnější místo České akademii věd a umění, která působila v letech 1891–1952 (viz mj. příspěvek Magdalény Pokorné v březnovém čísle Akademického bulletinu). Zakladatelem společnosti s původním názvem Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění byl architekt a stavitel Josef Hlávka (1831–1908), často označovaný jako největší český mecenáš všech dob, který jí také poskytl hlavní část prvotního finančního zajištění a vedl ji jako prezident až do své smrti. Jediným hudebníkem v první skupině devatenácti řádných členů Akademie byl skladatel Antonín Dvořák (1841–1904), dodnes světově nejproslulejší český umělec a Hlávkův blízký osobní přítel. Skutečnost, že se význačná česká kulturní osobnost přátelila s J. Hlávkou, by nebyla ničím neobvyklým; Hlávka udržoval přátelské styky s mnoha z nich. Jeho vztah k Dvořákovi byl však jedním z nejbližších a nejplodnějších.

Josef Hlávka, fotografie z roku 1886, a Zdeňka Hlávková-Havelková, druhá žena Josefa Hlávky, fotografie kolem roku 1886

V dubnu 2008 publikovala Tereza Kibicová v *Akademickém bulletinu* podnětné shrnutí dosavadních poznatků o vztazích mezi Hlávkou a Dvořákem. Článek právem pojednává také o jejich manželkách: Zdeňce Hlávkové-Havelkové (1843–1902) a Anně Dvořákové-Čermákové (1854–1931), jež podstatně přispěly k rozvoji vzájemných vztahů mezi svými muži; samy též působily jako výkonné hudební umělkyně. T. Kibicová zmiňuje řadu podrobností týkajících se vzájemných kontaktů obou rodin: dvě společná pěvecká vystoupení Anny a Zdeňky pod Dvořákovou taktovkou, nejprve v r. 1880 a poté 1887 při prvním provedení *Mše D dur*, významného díla, které Dvořák složil pro zasvěcení nové kaple na Hlávkově zámku v Lužanech; klavírní hru Zdeňky Havelkové v prvním známém provedení Dvořákovy *Houslové sonáty*. Z článku se také dozvídáme, jak skladatel později s oblibou hrával se Zdeňkou čtyřručně na klavír; jak na zámku v Lužanech vznikaly části některých jeho děl a jak manželé Hlávkoví pomáhali Dvořákovi v roli „životních rádců“ – v „diplomatické“ otázce (jakým způsobem má poděkovat císaři a dalším za udělení Řádu železné koruny) a později při rozhodování, zda se má ještě vrátit do Ameriky nebo zůstat doma (druhá možnost nakonec vyhrála).

Ačkoli zpráva T. Kibicové zabírá jen několik stran, je kupodivu dosud jedním z nejrozsáhlejších fundovaných pojednání o vztazích mezi manželi Hlávkovými a Dvořákovými. O něco delší je pojednání v jediném dosud vydaném obsáhlejší životopise Josefa Hlávky z pera Aloise Lodra, bohužel ne zcela dokončeném z důvodu autorova úmrtí v r. 1987. Lodr také nemohl znát třeba nesmírně cenný zdroj pro zkoumání těchto

vztahů, z něž už trochu čerpala Kibicová, totiž deseti-svazkové souhrnné vydání korespondence A. Dvořáka a jiných dokumentů týkajících se jeho života, které zpracoval tým vědců pod vedením Milana Kuny, publikované v letech 1987–2004.

V roce 2010 autor těchto řádek obdržel rozhodnutí o poskytnutí nadačního příspěvku Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, aby dále zkoumal vztah manželů Hlávkových a Dvořákových v podrobné studii. (V současné době se tento výzkum blíží k závěru.) Jako muzikolog specializující se na Dvořáka jsem byl celkem dobře informován o skladatelově životě a díle, včetně údajů o jeho manželce; věděl jsem, že jsou určitá „bílá místa“ (hlavně pokud se týká Anny) a nevyřešené rozpory v pramenech. Překvapením bylo, že v případě Josefa Hlávky je počet i rozsah „bílých míst“ nesrovnatelně větší než u Dvořáka, proto jsem musel podniknout poměrně důkladný pramenný výzkum nejen o jeho manželce Zdeňce, ale i o Hlávkově samém.

Výzkum byl ale plodný: v archiválních pramenech mě čekal doslova zlatý důl, o jehož existenci dosavadní pisatelé nevěděli. Jednalo se zejména o pozůstalost Josefa Hlávky v Památníku národního písemnictví na pražském Strahově a materiály na zámku v Lužanech patřící nadaci Hlávkových. Obě tyto sbírky byly uspořádány a tím zpřístupněny badatelské veřejnosti teprve v posledních letech, když nadace Hlávkových poskytla finanční prostředky pro tento účel. V nich jsem mj. našel sedmadvacet dosud neznámých položek korespondence A. Dvořáka, nabízejících nespočet nových poznatků nejen o jeho vztazích s Hlávkovými (přímo

ANNA A ANTONÍN DVOŘÁKOVI

FOTO: ARCHIV MUZEA A. DVOŘÁKA

Skoro jistě přišel do styku i s její sestrou, velmi úspěšnou sopranistkou Miloslavou Havelkovou – na pražských koncertech, kde oba nějakým způsobem vystupovali už začátkem sedmdesátých let. Mezitím Anna Dvořáková-Čermáková – také stále ještě svobodná – pravděpodobně poznala přímo Zdeňku, jelikož obě měly stejného učitele zpěvu (Františka Pivodu). Později, zřejmě od roku 1874, obě zpívaly pravidelně na kůru ruského kostela v Praze.

Rovněž Josef a Antonín měli od druhé poloviny sedmdesátých let a hlavně v osmdesátých letech několik společných přátel; přímé důkazy o jejich stycích před rokem 1887 jsem však zatím nenalezl. Nejspíše právě Zdeňka zhruba v polovině osmdesátých let oba muže buď seznámila, nebo přivedla k bližšímu kontaktu. Zřejmě také ve stejné době se Hlávka pod Zdeňčiným vlivem začal intenzivně zajímat o hudbu. Začátkem roku 1887 najdeme v hudebním tisku zprávu, že Hlávka sloužil jako referent českého zemského sněmu při jednání s pražskou konzervatoří. Později byl po mnoho let prezidentem Českého spolku pro komorní hudbu.

Je známo celkem šestadvacet písemných sdělení, která si Josef a Zdeňka Hlávkoví vyměnili s Antonínem Dvořákem (z nich dvacet vyšlo v souhrnném „dvořákovském“ vydání a zbývajících šest Dvořákových dopisů Zdeňce Hlávkové jsem našel v Hlávkově pozůstalosti). Mezi nimi se nachází i nejdelší známý dopis, který Dvořák kdy někomu napsal. Je datován 27. listopadu 1892 v Bostonu a adresován oběma manželům Hlávkovým. Vyjadřuje skladatelovy dojmy po prvních dvou měsících strávených v Americe včetně například obdivných slov pro to, co dělají Američané, „aby také i ten chudý nevzdělaný lid měl příležitost slyšet hudební díla všech dob a všech národů“.

Pokud se týká osobních setkání, kromě zpráv o několika společných koncertních vystoupeních A. Dvořáka se Zdeňkou Hlávkovou-Havelkovou (v některých případech i s Annou Dvořákovou) máme třináct doložených nebo pravděpodobných návštěv A. Dvořáka na Hlávkově zámku v Lužanech, většinou společně s chotí. Skoro určitě častěji se oba páry setkávaly v Praze; manželé Dvořákoví často docházeli na páteční společenská setkání, pořádaná manželými Hlávkovými v jejich bytě ve Vodičkově ulici od r. 1891. Účastnili se jich pravidelně až do konce skladatelova života, s výjimkou jeho pobytu v Americe 1892–1895.

V literatuře se někdy uvádí nebo naznačuje, že vztah Josefa Hlávky k Antonínu Dvořákovi byl vztahem mecenášským – že Hlávka Dvořáka finančně

doložených šesti dříve neznámými dopisy, které skladatel napsal Zdeňce Hlávkové), ale o jeho životě a díle vůbec. Další nevydaná korespondence související se vztahem mezi Dvořákovými a Hlávkovými je v držení Českého muzea hudby. Navíc se zachovalo množství zpráv v dobovém tisku i vzpomínkových článků z následujících desetiletí z per těch, kteří tyto čtyři osobnosti znali, v novodobé literatuře na toto téma dosud pojednaných málo nebo vůbec.

Nejdříve k otázce České akademie. Z materiálu ve zmíněném „dvořákovském“ souhrnném vydání korespondence a dalších dokumentů vyplývá, že Dvořák sloužil aktivně v Akademii pod Hlávkovým vedením od roku 1890 až do své smrti. V letech 1890–1892 a poté po návratu z Ameriky v rozmezí 1895–1903 se zúčastnil minimálně dvaadvaceti schůzí její IV. třídy (věnované různým oblastem umění); všem těmto schůzím předsedal právě Josef Hlávka, jakož i dalším schůzím IV. třídy, kterým Dvořák osobně nebyl přítomen, ale na nichž byl volen do nějaké funkce nebo mu byla udělena výroční cena za hudební dílo. „První cenu“ obdržel Dvořák na doporučení skladatelů-kolegů v Akademii celkem pětkrát: za *Rekviem*, za symfonii *Z Nového světa*, za symfonické básně podle K. J. Erbena, za operu *Čert a Káča* a za operu *Rusalka*. Kromě toho také posuzoval žádosti jiných hudebníků o různé ceny a podpory od Akademie, referoval o nich a ve spolupráci s kolegy psal doporučení.

Vztahy mezi Dvořákem a Hlávkou ovšem daleko přesáhly rámec České akademie a začaly několik let před jejím vznikem – nejpozději začátkem roku 1887, kdy Hlávka požádal Dvořáka o zkomponování zmíněné *Mše*. Hlávkovu manželku Zdeňku ale Dvořák znal minimálně od roku 1880, ještě jako svobodnou ženu.

**Antonín Dvořák
s chotí Annou,
1886
(lg. Rachota,
Praha
podle fotografie
A. Littletona)**

Klavír, na který v Lužanech hrával Antonín Dvořák, od něj dostala druhá manželka Josefa Hlávky Zdeňka jako svatební dar.

podporoval podobně jako jiné umělce, s nimiž udržoval styky. Např. Alois Lodr uvádí, že Dvořák po dokončení *Mše D dur* jel do Lužan mj. proto, aby „vzvedl honorář za objednané dílo“. Ve skutečnosti nemáme žádný důkaz, že by Dvořák kdy obdržel od Hlávky nějakou finanční částku. Hlávkyovy blízké kontakty s ním totiž patří do doby, kdy už skladatel rozvíjel velmi úspěšnou kariéru a finanční pomoc nepotřeboval. Honoráře za svá hudební díla získával od nakladatelů, což byl také případ „lužanské“ mše.

Na druhé straně skladatel skutečně přijímal služby od obou Hlávkových, a to v podobě rad, které mu při různých příležitostech poskytovali. Kromě zmíněné pomoci s poděkováním císaři pro něj Hlávka zformuloval dopis v delikátní záležitosti roku 1898, kdy chtěl skladatel odmítnout požadovanou účast v soutěži o „jubilejní pochod“ k padesátému výročí císařova vladaření. Úspěšný podnikatel mu také radil v jednání s nakladateli – zřejmě proto se dnes nachází v jeho pozůstalosti sedmnáct dopisů, které Dvořák od nakladatelů obdržel. Dosud nevydaný dopis z 30. listopadu 1893, jenž Dvořákova manželka dostala od své sestry (dnes v držení Českého muzea hudby), dosvědčuje, že Dvořákovi v době amerického pobytu uvažovali o koupi domu v Praze a že i v této věci jim Hlávka radil. Zdeňka zase často sdělovala Dvořákovi názor na jeho skladby, což rád přijímal.

A co tento vztah nabízel manželům Hlávkovým? Radost z neformální „spoluúčasti“ na mistrově tvoření, např. když Zdeňka vícekrát účinkovala během „pátečních setkání“ spolu se skladatelem při prvním, soukromém provedení jeho novinek. Hlavně si však patrně užívali přátelství s mužem i ženou, kteří jim byli sympatičtí jak umělecky, tak lidsky.

Zdá se, že Dvořák a Hlávka cítili zvláštní spřízněnost. Životy obou mužů, ač v některých ohledech velmi odlišné, vykazují také pozoruhodné paralely. Oba se narodili poměrně nezámožným rodičům na českém venkově (Hlávka v Přešticích, Dvořák v Nela-

hozevsi u Kralup). Oba se jako chlapci přestěhovali do nedaleké větší obce, kde navštěvovali vyšší základní školu: v Hlávkově případě to byly Klatovy (kde potom studoval také gymnázium), v Dvořákově Zlonice. Tam se oba setkali s němčinou jako s vyučovacím jazykem a později oba studovali v německy mluvících oblastech říše (Hlávka ve Vídni, Dvořák v dnešní České Kamenici – tenkrát Böhmisches Kamnitz), kde vykazovali výborné výsledky. Ač čeština pro ně byla mateřským jazykem, nepochybně Hlávka a snad také Dvořák psali po celý život lépe německy než česky. Dodejme ještě, že oba absolvovali jak všeobecné, tak i odborné vzdělání v Praze a že během svých studijních let pracovali i manuálně: Hlávka jako zedník ve Vídni, kde získal dokonce výuční list, a Dvořák jako pomocný řezník při živnosti svého otce v Zlonicích.

Dvořákova cesta ke slávě byla mnohem klikatější a pomalejší než Hlávková, ale i v tomto případě si můžeme povšimnout analogie v konečných výsledcích; třeba v největších oficiálních vyznamenáních, jichž se jim dostalo. Oba byli poctěni čestnými doktoráty institucí v Praze a také za hranicemi své země: Hlávka v Krakově, Dvořák v Cambridge. Získali Řád železné koruny třetí třídy – Hlávka v roce 1885, Dvořák 1889. (Hlávka dostal také Řád železné koruny druhé třídy v roce 1901, když mu bylo sedmdesát let; kdyby se byl dožil tohoto věku Dvořák, snad by Hlávku i v tomto směru následoval.) Konečně: oba byli jmenováni doživotními členy Panské sněmovny rakouské Říšské rady.

Pokud se týká charakterových vlastností, oba muži – snad v důsledku nepříliš bohatých poměrů v mládí – zůstali po celý život příslovečně šetrní. Oba byli hluboce věřícími katolíky; v Dvořákově případě jedno z nejvýmluvnějších svědectví poskytuje dopis, který napsal záhy po dokončení „lužanské“ mše 17. června 1887 právě Josefu Hlávkoví. Píše v něm:

„Mohlo by se to [dílo] jmenovat: víra, naděje a láska k Bohu nejvyššímu, a poděkování za tak veliký dar, že mě bylo popřáno dílo to ku chvále Nejvyššího a ku cti umění našeho šťastně dokončiti. Nedivte se mi, že jsem tak nábožný – ale umělec, který to není – nic takového nedokáže.“

Jistou rolí v pocitu spřízněnosti uvedených osobností mohla sehrát i skutečnost, že prožily závažné rodinné tragédie. Manželům Dvořákovým umřely první tři děti. Stále ještě svobodná Zdeňka Havelková v pětácti letech ztratila milovanou sestru a do té doby hlavní uměleckou partnerku Miloslavu a zůstala bez sourozenců; později jí umřel i milovaný synovec. Josef Hlávka ztratil první manželku Marii i druhou Zdeňku.

Nejpozoruhodnějším i nejpodnětnějším společným rysem životů Josefa Hlávky a Antonína Dvořáka však spíše bylo, že se oba vypracovali od skrovných počátků a dospěli k vynikajícím úspěchům díky svému talentu, píli a vytrvalosti – a ovšem také podpoře mimořádných žen.

DAVID R. BEVERIDGE

PRVNÍ PŘEKLAD OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU aneb O SETKÁNÍ DVOU KODIFIKACÍ

V lednu 2012 uplyne dvě stě let od vydání českého překladu Všeobecného občanského zákoníku (dále ABGB), který tehdy nesl archaický titul Kniha wsseobecných zákonů městských pro wssecky německé dědičné země Mocnářstw Rakouského.

Nejen pro historika je jistě pozoruhodné, že v letech 1810 až 1812 se okolo tohoto vydání potkaly dva historické fenomény: kodifikace občanského zákoníku jako výsledek mnohaleté státem dozorované intelektuální činnosti a kodifikace vernakulárního jazyka, konkrétně českého jazyka (obrozenci psáno s velkým Č) jako výsledek autonomního (mimostátního), spontánního intelektuálního snažení.

Setkání či průsečík těchto kodifikací se uskutečnilo právě prostřednictvím překladu občanského zákoníku do českého jazyka. Popsat cestu tohoto setkání bude předmětem příspěvku. Nejdříve však připomeňme stav češtiny, do které měla být nařízením panovníka importována zásadně liberálně integrační kodifikační právní norma.

Na rozdíl od velkých evropských jazyků a literatur, které se unifikovaly již dříve do polohy spisovné, a tedy kodifikované verze, moderní, tedy jednotná čeština do počátku 19. století v zásadě neexistovala. Unifikace češtiny po celé 18. století se neudála a ani nemohla vlivem zvláštních sociokulturních a sociopolitických okolností a samozřejmě také vlivem rychlejší unifikace a modernizace druhého zemského jazyka (němčiny). Ten od poloviny 17. století požíval privilegium média

oficiální státně byrokratické komunikace. Od 40. let 18. století posiloval vliv němčiny i jako obecného středoevropského komunikačního prostředku, a to nejen v administrativně-byrokratické oblasti, ale i v oblasti kulturního a vědeckého života.

Český jazyk se na venkově dochoval ve značné čistotě a původnosti, byť regionálně značně diferencovaný a terminologicky neúplný. V českých vnitrozemských městech byla čeština až do josefínských reforem jazykem městských kancelářů, a tudíž i běžným komunikačním prostředkem středních a nižších vrstev. Byla však značně rozkolísaná, a to v závislosti na vzdělání a bydlišti uživatelů. Český hovorový jazyk zvláště ve městech přebíral mnohé germanismy.

Problémem češtiny v 18. století tedy byla jednak absence jednotné jazykové normy a především absence

Mezinárodní konferenci ke 200. výročí vydání Všeobecného občanského zákoníku hostila Lannova vila.

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

užívání češtiny ve „vyšších“ komunikačních situacích. Katolický kněz Antonín Jaroslav Puchmajer charakterizoval v roce 1797 tento stav jako „vyhnání české řeči ze škol, kostelů a radnic“. Jazykovědci se domnívají, že čeština na přelomu 18. a 19. století „byla jazykem s redukovanými funkcemi a svým způsobem jazykem, který minimálně reagoval na modernizační podněty zvenčí“. To mj. znamenalo, že se čeština „míjela s dobou“ a nové výrazy spojené s technickými a technologickými inovacemi a právními konstrukty a institucemi v ní chyběly. Na její kritický stav upozorňovaly od poloviny 18. století jak četné zásahy státu do byrokratické komunikace, tak vydávání tzv. obran českého jazyka i právě potíže s překlady, respektive s hledáním kvalitních překladatelů nejnovějších právních kodifikací.

V čase krize či rozhodování mezi obnovou nebo asimilací se ale také horečnatě hledalo „kodifikační řešení“. Východiskem pro novou kodifikaci spisovné češtiny se nakonec stal literární jazyk z konce 16. století, zvláště tzv. *Bible kralická*, a dílo Jana Amose Komenského. Z různých pokusů o kodifikaci češtiny byla nakonec všeobecně přijata gramatika Josefa Dobrovského, která poprvé vyšla roku 1809. Dobrovského *Ausführliches Lehrgebäude der böhmischen Sprache* lze označit za stěžejní kodifikační dílo. Dobrovský navazoval na humanistickou češtinu *Bible kralické* a jeho normativní návrhy byly až na výjimky obecně přijaty. Tento zásadní kodifikační proces se udál za nezájmu státu, respektive se uskutečnil zcela mimo jeho struktury.

Zato pod přísnou a dlouholetou gescí státu byl 1. června 1811 připraven a publikován *Všeobecný občanský zákoník*. V předmluvě k vydání nového *Všeobecného občanského zákoníku* bylo vysloveno přání císaře Františka I., aby tento zákoník byl srozumitelný všem občanům říše. Naplnění panovníkova přání však přivodilo alespoň v případě českého prostředí nečekané množství komplikací. Největší problém představovalo nalezení vhodného překladatele, protože v překladech právních kodifikací nejde jen o formální jazykovou správnost, nýbrž především o vhodnost a přiměřenost terminologie a stylu vzhledem k adresátovi.

Již od vydávání tereziánských kodifikací se hledal vhodný překladatel do češtiny, který by důkladně ovládal český jazyk, ale také se, jak napsal první koordinátor překladu *Codexu Theresianus* do češtiny Jan Jiří Mueller von Muehlensdorf v roce 1766, dobře vyznal „in jure et praxi, protože čeština obsahuje mnoho terminos technicos, čímž může dojít k zatemnění pravého významu zákonů“. *Codex Theresianus* měl původně překládat Jan Václav Pohl, učitel češtiny z vídeňské novoměstské Vojenské akademie, ale protože za překlad žádal 6000 zlatých a tři roky času, nebyla mu tato práce svěřena. Von Muehlensdorf byl ochoten překládat za cenu o polovinu nižší, ale vymínil si, že k práci přizve další překladatele a sám provede konečnou revizi díla. Vlastní překlad *Codexu* učinil pražský novoměstský prokurátor Jan Nepomuk Faltin, který za překlad jednoho archu obdržel čtyři zlaté. Když v roce 1772 nařídila císařovna *Codex* opět přepracovat, měl být o dodatečný překlad požádán prostřednictvím von Muehlensdorfa opět Jan Nepomuk Faltin. Ten však nečekaně zemřel a práci převzal jeho kolega, kancléř Nového Města Pražského Johann Josef Zebrer. Za arch překladu obdržel jeden dukát, což odpovídalo necelým pěti zlatým v bankocetlích. Johann Josef Zebrer později ještě přeložil josefínský manželský patent

REPROFOTO: ARCHIV HÚ AV ČR

z roku 1783 a v roce 1786 i první díl ABGB. Jak vidno, „translatores“ do češtiny dodávala pražská novoměstská radnice, která byla na rozdíl od staroměstské radnice považována za českojazyčnou, respektive za dvojjazyčnou.

Překlad *Všeobecného zákoníku soudního*, tzv. procesního řádu byl svěřen Josefu Valentínovi Zlobickému, kancelistovi vídeňské Oberste Justizstelle (Nejvyšší soudní dvůr) a po pětadvacet let profesorovi české řeči a literatury na vídeňské univerzitě. V prosinci 1807 rozhodla tzv. Hofkommission in Gesetzswesen, tedy Dvorská komise ve věcech zákonodárných, že zrevidovaná osnova ABGB může být již překládána do českého a polského jazyka. Polský překlad byl zadán Vincenci Okuliczovi, o český byl opět požádán vídeňský profesor českého jazyka a literatury Josef Valentin Zlobický. Ten ABGB ale přeložil jen do deváté hlavy druhého dílu, neboť 25. března 1810 nečekaně zemřel. Dne 9. dubna 1810 byla jeho dědicům vyměřena za tuto práci renumerace ve výši 63 dukátů, tj. 283 zlatých (30 krejcarů v bankocetlích); obdrželi tedy téměř pět zlatých za arch. Referent Dvorské komise ve věcech zákonodárných, dvorní rada von Zeiler, navrhl za pokračovatele v překladu „suplenta zemřelého profesora Zlobického Vojtěcha Veselého, adjunkta vídeňské c. k. bankální examatury, který prý již předložil mnohá platná vysvědčení“. Vojtěchu Veselému byla okamžitě zadána část zákoníku k překladu na zkoušku a již na následujícím sezení komise 30. dubna 1810 podal dvorní rada Geyer von Ehrenberg zprávu o Veselého překladatelských schopnostech v tom smyslu, že Veselý si touto zkouškou získal plně jeho důvěru „jak správností textu, tak dobrotou jazyka“, ale zároveň upozornil na skutečnost, že český jazyk udělal za posledních dvacet let velký pokrok, a proto navrhuje, aby byl Veselého překlad průběžně zaslán k revizi „všeobecně

Alegorie Občanského zákoníku z roku 1811 od Ignatze Pieschela

známému prof. Nejedlému z Prahy, který byl jako advokát a učitel češtiny velice zběhlý v překladech starých listin a ve znalosti městského a zemského práva“.

Vojtěchu Veselému komise přikázala, aby překlad uvedl v soulad s překladem svého předchůdce. Honorován měl být stejně jako Josef Valentin Zlobický, tedy jeden dukát za arch překladu. Veselý pracoval velmi rychle a již 30. září 1810 předložil komisi překlad prvního dílu zákoníku a 13. listopadu prvé dva oddíly druhého dílu s tím, že dohotovení překladu závisí již jen na německém tisku celého zákoníku. Práci na překladu dokončil 30. ledna 1811, samozřejmě kromě hlavy o zápůjčce, která prozatím nebyla dohotovena ani v německé verzi.

Překlad se měl po Nejedlého revizi tisknout ve státní tiskárně ve Vídni, ale ta neměla k dispozici všechny české litery. Komise tedy rozhodla zhotovit tisk v Praze a požádala o schválení rozhodnutí dvorskou komorou. V odůvodnění žádosti se pravilo, že „publikum má obdržet zákoník v patřičné formě, aby byl srozumitelný

i pro ty, kteří jsou zběhlí jen v češtině“. Českou verzi zákoníku vytiskl pražský knihkupec Kašpar Widtmann. Zákoník byl tištěn a průběžně korigován od počátku listopadu 1811 a vyšel těsně po Novém roce v nákladu 1 500 výtisků (zatímco polská mutace měla 6 000 a vlašská 8 000 výtisků). Vídeňské Hofkommission in Gesetzwesen byl předložen v kožené vazbě 22. ledna 1812. V Praze se prodával za dva zlaté a 21 krejcarů, německá verze zákoníku byla kvůli delšímu textu o šest krejcarů dražší.

Odměna za překlad byla dobově přiměřená, leč výrazně diferenciovaná. V důsledku státního bankrotu byla také výrazně znehodnocena. Více než papírové peníze se tak v této ekonomicky nejisté době cenily prebendy a společenské pocty s vysokým symbolickým kapitálem. Josef Valentin Zlobický zemřel rok před bankrotem, a tak jeho dědicové byli vypořádáni ještě v neznehodnocených bankocetlích. Vojtěch Veselý obdržel 31. prosince 1811 místo druhého examinátora při pražské bankální administraci, když se před tím pokusil získat univerzitní místo po zesnulém Josefu Valentinovi Zlobickém. Uvolněné místo profesora vídeňské stolice české řeči a literatury ale obdržel jeho konkurent Jan Hromádka. Nicméně pražský úřednický post byl dostatečnou kompenzací za překladatelskou námahu, uvážíme-li, že Veselý obdržel posléze za překlad 186 archů zákoníku – a to včetně rejstříků a korektury Zlobického překladu – 1 200 zlatých W. W. v bankocetlích, i když jejich skutečná hodnota mezitím klesla na pouhou pětinu. O odměně zemskému advokátovi a po Františku M. Pelclovi druhému profesorovi stolice českého jazyka a literatury na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze Janu Nejedlému jednala komise 20. února 1812. Ehrenbergerovými ústy navrhla nikoli vyplacení peněžité odměny, neboť „muži jeho postavení by neslušela“, ale propůjčení titulu c. k. rady, neboť Nejedlý musel

vykonat mnoho oprav, „aby se toto dílo mohlo tisknout a distribuovat, a tak mohlo sloužit také k výuce, jak tyto právnícké termíny vyjádřit česky“. Vysoce prestižní titul c. k. rady udělil císař Janu Nejedlému, synovi řezníka ze středočeského komorního městečka Žebrák, rozhodnutím datovaným 9. března 1812, v němž se do slovně pravilo: „Uděluji doktorovi a profesorovi Nejedlému za překlad známého občanského zákoníku do češtiny titul c. k. rady bez poplatku.“ Šestatřicetiletý český vlastenec a buditel (mezi léty 1806–1808 vydával první český odborný časopis *Hlasatel český*, v roce 1804 vydal německy *Českou gramatiku*), zemský advokát, bývalý Pelclův suplent a nyní univerzitní profesor JUDr. Jan Nejedlý stanul na vrcholu své životní dráhy.

Nejedlého korekce překladu ABGB do češtiny lze hodnotit jako obdivuhodný výkon. Jan Nejedlý uplatnil na rozdíl od Zlobického a Veselého znalost staré české právnícké terminologie a jako zkušený překladatel projevil vyšší pochopení pro stylovou jednotu díla. Hláskoslovné, tvaroslovné a syntaktické korekce Zlobického a Veselého překladu byly nutné, protože upřednostňovaly tvary původní, tedy z doby zlatého věku humanistické češtiny, kdy například neproběhla diftongizace. V syntaktické rovině byl Zlobického překladu trestního i občanského zákoníku vytýkán především nevhodný výběr typu souvětí, nedodržování logického uspořádání slov ve větě a poplatnost němčině, například kladením slovesa, respektive finita verba ve vedlejší větě až na konec věty, zbytečné slovní přídávky, které zatemňovaly pravý smysl paragrafového znění, či postpozice shodných přívlastků. Rozporné stylistické vyznění Zlobického právníckých překladů vystavil ostré kritice již Josef Dobrovský v roce 1786.

„Žitá každodenní juristická praxe“ upřednostňovala i nadále autentický jazyk práva, a tím byla němčina. Český překlad plnil spíše osvětovou a propagační roli a bezpochyby poukázal i na vlídnou tvář Františkova vládnutí. Většina soudců, justiciářů a městských notářů tento překlad z praktických důvodů nepoužívala anebo k němu sahala velmi zřídka. Pojem práva městská byl už v době překladu nevhodný a zavádějící. Nicméně čeština nedisponovala jiným termínem, než který používal starobylý *Koldínův zákoník*. Překladatel reagoval ale zřejmě také na dobový fakt, že svobodnými občany tehdejší společnosti na přechodu věků, tedy na přechodu společnosti stavovské v občanskou byli tehdy v českých zemích stále jen a jen měšťané královských měst. Na počátku 19. století se tedy potkaly v Čechách dvě kodifikace: jedna soukromoprávní a druhá jazyková. Ta právní kodifikace, která byla importovaná zvenčí a tedy z jiného byrokratického a kulturního prostředí, bohužel předcházela jazykovou. V momentě vzájemného střetu těchto dvou kodifikačních norem vzniklo cosi, co navenek sice splňovalo po jazykové stránce formální znaky úplného díla, nicméně v praxi se velmi neuplatnilo z důvodu obecné nesrozumitelnosti. Jazyková kodifikace byla ještě nezažitá a hlavně kodifikovala jazyk, který nebyl jazykem žitým. Obě tyto systematické kodifikace však obsahovaly výrazný stabilizační i modernizační potenciál a do budoucna zásadně spoluročovaly intelektuální a duchovní život společnosti a přispěly k její civilizaci a kulturní kultivaci. ■

MILAN HLAVAČKA,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

K OTÁZKÁM MEZIGENERAČNÍ SOLIDARITY

OBĚ FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AB

Z iniciativy předsedkyně podvýboru pro sociálně pojistné systémy v rámci Výboru pro sociální politiku PS PČR Gabriely Peckové se 13. října 2011 uskutečnil v Poslanecké sněmovně seminář Mezigenerační solidarita. Gabriela Pecková v úvodu připomněla problémy, s nimiž se setkává vnímání stáří v současné české společnosti, a zmínila například otázku chybějícího vícegeneračního bydlení a tím odpadávající možnost předávání zkušeností a životních a morálních vzorů a hodnot, které jsou důležité pro harmonický osobnostní rozvoj.

Seminář pod záštitou předsedkyně Poslanecké sněmovny PČR Miroslavy Němcové (vlevo) uspořádala poslankyně Gabriela Pecková.

Politické elity by měly tyto otázky více reflektovat, protože společenské a sociální výzvy související s nepříznivým demografickým vývojem stojí před celou západní civilizací. Důležitost diskuse k těmto tématům v parlamentu podtrhla také předsedkyně Poslanecké sněmovny PČR Miroslava Němcová, která nad seminářem převzala záštitu.

V prvním z referátů se Jaroslav Šebek z Historického ústavu AV ČR zaměřil zejména na otázky související s vytvářením generačního napětí, které se projevuje v moderní době. V období po první světové válce se mladá generace vyznačovala skepsí vůči různým podobám a vlivům moderny a ostře se vůči ní vymezovala jak v názorové, tak i politické rovině. V meziválečné době vedly konflikty k participaci mladých na utváření pravicových autoritativních hnutí, v době po roce 1945 k podpoře levicového radikalismu. Rovněž nyní se stáváme svědky změn evropského společenského paradigmatu, které mohou vést k rozkolísání sociální stability i mezigenerační solidarity.

Helena Haškovcová z Fakulty humanitních studií UK, která se mj. zabývá zkoumáním fenoménu stáří, hovořila v následujícím příspěvku o historických souvislostech sociální péče o seniory. Jako příklad uvedla výstavbu Masarykových domovů v Krči na sklonku 20. let, které patřily k nejmodernějším zařízením v tehdejší Evropě a staly se příkladem symbiózy badatelské práce s konkrétní sociální praxí. Dále se zabývala obecnějším zamyšlením nad rámci mezigeneračních vztahů a proměn chápání rodiny. Připomněla mnohé problémy ovlivňující rodinné soužití, jakými jsou například výrazně převažující ekonomické hledisko při hodnocení společenského úspěchu, útek od rodinné k profesní sféře či absentující komunikace mezi členy rodiny. Zkušenost z domácí hospicové péče

v kontextu dnešních proměn mezilidských vztahů zprostředkovala Martina Špinková z občanského sdružení Cesta domů. Podnětný vhled do nynějších proměn vztahů mezi starší a mladší generací v Japonsku poskytl ředitel Ústavu Dálného východu FF UK Jan Sýkora, který v této zemi dlouhodobě žil a poznával tamní mentalitu i charakteristiku společnosti. Další z vystupujících, známý podnikatel v oblasti cestovního ruchu Tomio Okamura se věnoval zejména potřebě upevnění pozitivní hodnotové zakotvenosti už v dětském věku. Seminář ukončila poslankyně Helena Langšádlová příspěvkem o mezigenerační solidaritě v rodině.

Závěrem lze říci, že konflikty pramenící z generačního soužití nelze zcela odstranit. Politici i společnost v západní Evropě ovšem v současné době čelí závažnému úkolu: předejít jejich vyostřování a udržet společenský systém stojící na solidaritě a vzájemném generačním respektu a toleranci. Z tohoto hlediska je důležité, že se debata začíná ve větší míře vést též u nás, jak dokládá i uspořádaný seminář. ■

JAROSLAV ŠEBEK,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Oznámení o vyhlášení
veřejných výběrových řízení
na obsazení funkcí ředitelů pracovišť
Akademie věd České republiky,
veřejných výzkumných institucí

I. Oblast věd o neživé přírodě

1. Sekce matematiky, fyziky a informatiky

**Rada Astronomického ústavu AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky ústavu.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru astronomie a astrofyzika nebo v příbuzných oborech;
- významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti v astronomii a astrofyzice;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Předpokládané funkční období je od 1. května 2012 do 30. dubna 2017.

Příhlašky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe, seznamem hlavních vědeckých prací a stručnou koncepcí rozvoje ústavu zašlete písemně na adresu **Rada Astronomického ústavu AV ČR, v. v. i., Fričova 298, 251 65 Ondřejov, Česká republika** a v elektronické podobě (formát pdf) na adresu **sekretariat@asu.cas.cz** tak, aby byly doručeny nejpozději **23. ledna 2012 ve 12:00 hod.** středoevropského času. Obálky označte „Výběrové řízení“.

**Rada Ústavu informatiky AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky ústavu.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace;
- významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Příhlašky se stručným životopisem, kopiemi dokladů o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe, seznamem hlavních vědeckých prací a představou o řízení a rozvoji pracoviště doručte v písemné formě v obálce označené „Výběrové řízení“ nejpozději do **20. ledna 2012 do 16:00 hod.** na adresu **Ústav informatiky AV ČR, v. v. i., k rukám tajemníka Rady ÚI, Pod Vodárenskou věží 2, 182 07 Praha 8.**

**Rada Ústavu jaderné fyziky AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce ředitele/ředitelky ústavu.**

Požadavky:

- splnění požadavků podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
- splnění podmínek vyplývajících ze zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví další předpoklady pro výkon některých funkcí (lustrační zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v některém z oborů výzkumné činnosti ústavu;
  - významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
    - organizační schopnosti a zkušenosti;
      - jazykové znalosti;
      - morální bezúhonnost.

Příhlašku do výběrového řízení s kontaktními údaji, stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe, seznamem hlavních vědeckých prací a stručným rozбором hlavních záměrů a představ o řízení, činnosti a dalším rozvoji ústavu zasílejte písemně v zalepené obálce označené na zadní straně nápisem „Výběrové řízení – ředitel ÚJF AV ČR“

nejpozději do **23. ledna 2012** na adresu **Renáta Eliášová, tajemnice Rady, Ústav jaderné fyziky AV ČR, v. v. i., Husinec-Řež 130, 250 68 Řež.**

2. Sekce aplikované fyziky

**Rada Ústavu pro hydrodynamiku AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky ústavu.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
- vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru hlavní činnosti ústavu;
  - významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
  - jazykové znalosti;
  - morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, doklady o splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte nejpozději do pátku **17. února 2012 do 16:00 hod.** písemně na adresu **Ústav pro hydrodynamiku AV ČR, v. v. i., Pod Patankou 30/5, 166 12 Praha 6.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/a realizovat.

Rada Ústavu teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i., vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce ředitele/ředitelky pracoviště.

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
- vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v některém z oborů činnosti ústavu;
  - významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti (publikace, jiné výstupy s dopadem v mezinárodním měřítku);
  - organizační a řídicí schopnosti;
  - jazykové znalosti; • morální bezúhonnost.

Přihlášky se strukturovaným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe, seznamem hlavních vědeckých prací a s dalšími relevantními výstupy zasílejte písemně nejpozději do **15. února 2012** na adresu **Rada Ústavu teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i., Prosecká 76, 190 00 Praha 9** a v elektronické podobě (formát pdf) na **itam@itam.cas.cz**.

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/a realizovat.

3. Sekce věd o Zemi

**Rada Geofyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání;
  - vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oblasti věd o Zemi;
  - významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
    - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti; • morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací doručte písemně nejpozději do úterý **31. ledna 2012 do 14:00 hodin** na adresu **Sekretariát Geofyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i., Boční II/1401, 141 31 Praha 4-Spořilov.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru kandidát/ka přednese též svou představu o funkci, o níž se uchází, a o záměrech, které by v ní chtěl/a realizovat.

**Rada Ústavu geoniky AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru geověd či souvisejících přírodních nebo technických věd;
  - významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
    - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti; • morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte písemně nejpozději do **28. února 2012** na adresu **Ústav geoniky AV ČR, v. v. i., Studentská 1768, 708 00 Ostrava-Poruba.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/a realizovat.

II. Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

4. Sekce chemických věd

**Rada Ústavu analytické chemie AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
- vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oblasti chemických věd;
  - významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
    - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Příhlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte písemně nejpozději do **6. ledna 2012**

na adresu **Ústav analytické chemie AV ČR, v. v. i., sekretariát, Veveří 97, 602 00 Brno.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/chtěla realizovat.

**Rada Ústavu chemických procesů AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru chemického inženýrství a/nebo příbuzných disciplínách;
  - významné výsledky vědecké činnosti;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Příhlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte nejpozději do **28. února 2012** písemně

na adresu **Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i., k rukám paní Martincové, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6-Suchbátol.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru uchazeč/uchazečka přednese též svou představu o výkonu funkce, o níž se uchází, a o záměrech, které by v ní chtěl/chtěla realizovat.

**Rada Ústavu makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce ředitele/ředitelky ústavu.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
- vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru makromolekulární chemie nebo makromolekulární fyziky, případně v příbuzných oborech chemie a fyziky;
  - významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
    - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Příhlášky do výběrového řízení, obsahující stručný životopis, doklady o dosažené kvalifikaci, přehled dosavadní praxe, seznam nejvýznamnějších výsledků vědecké práce a stručný nástin koncepce dalšího rozvoje ústavu, zasílejte písemně v uzavřené obálce s označením „Výběrové řízení“ nejpozději do **3. února 2012 do 16:00 hodin**

na adresu **Ústav makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i., sekretariát ředitele, Heyrovského nám. 2, 162 06 Praha 6.**

Předpokládá se, že uchazeči, kteří splňují výše uvedené požadavky, budou pozváni k osobnímu pohovoru, při kterém podrobněji rozvedou své představy o funkci, o níž se ucházejí, a vysvětlí záměry, které by chtěli ve funkci realizovat.

Kontakty: tel.: +420 296 809 366 (tajemník Rady ústavu), fax: +420 296 809 411,
e-mail: office@imc.cas.cz, <http://www.imc.cas.cz>.

5. Sekce biologických a lékařských věd

**Rada Biofyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru biofyziky, molekulární a buněčné biologie, genetiky, genomiky, bioinformatiky nebo biochemie;
- významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte písemně nejpozději do **15. února 2012** na adresu

**Biofyzikální ústav AV ČR, v. v. i.,
Královopolská 135, 612 65 Brno.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/a realizovat.

**Rada Ústavu experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru experimentální biologie rostlin nebo v oboru příbuzném;
- významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte nejpozději do **20. února 2012** písemně na adresu

**Rada Ústavu experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.,
Rozvojová 263, 165 02 Praha 6-Lysolaje.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/a realizovat.

**Rada Ústavu experimentální medicíny AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce ředitelky/ředitele pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká kvalifikace v některém z oborů činnosti ústavu;
- vědecká činnost v některém z hlavních oborů ústavu doložená významnými publikačními či jinými výstupy s průkazným dopadem v mezinárodním měřítku;
  - organizační schopnosti a manažerské zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Předpokládané funkční období je od 1. června 2012 do 31. května 2017.

Přihlášky se strukturovaným životopisem (v češtině či angličtině), doklady o dosažené kvalifikaci a udělených vědeckých a vědecko-pedagogických hodnostech, seznam důležitých publikací a dalších výstupů a případně další relevantní přílohy zasílejte písemně nejpozději do **20. ledna 2012** na adresu **Ústav experimentální medicíny AV ČR, v. v. i., Vídeňská 1083, 142 20 Praha 4.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/chtěla realizovat.

6. Sekce biologicko-ekologických věd

**Rada Ústavu molekulární genetiky AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru genetiky, genomiky, bioinformatiky, molekulární biologie, biochemie, imunologie, buněčné biologie, vývojové biologie, mikrobiologie nebo virologie;
- významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - přiměřené jazykové znalosti;
      - morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte nejpozději do **13. ledna 2012** písemně na adresu **Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i., Vídeňská 1083, 142 20 Praha 4.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/a realizovat.

**Rada Centra výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru biologicko-ekologických věd;
- významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
      - morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte písemně nejpozději do **28. února 2012** na adresu **Centrum výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i., paní Iva Kazlepková – personální oddělení, Bělidla 4a, 603 00 Brno.**

Předpokládá se, že při osobním pohovoru přednesete též svou představu o funkci, o níž se ucházíte, a o záměrech, které byste v ní chtěl/a realizovat.

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULETÍN

III. Oblast humanitních a společenských věd

7. Sekce sociálně-ekonomických věd

**Rada Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká kvalifikace v některém z oborů činnosti ústavu;
- vědecká činnost v některém z hlavních oborů ústavu doložená významnými publikačními výstupy;
- organizační schopnosti a manažerské zkušenosti;
  - aktivní znalost anglického jazyka, další jazykové znalosti výhodou; • morální bezúhonnost.

Předpokládané funkční období je od 1. 5. 2012 do 30. 4. 2017.

Očekává se, že při osobním pohovoru uchazeč/uchazečka přednese svou představu o funkci, o níž se uchází, a o záměrech, které by v ní chtěl/a realizovat.

Dále bude povinen/povinna doložit splnění podmínek vyplývajících ze zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví další předpoklady pro výkon některých funkcí (lustrační zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Přihlášky se strukturovaným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe, seznamem hlavních vědeckých prací a nástiněm vědecké koncepce pracoviště zašlete písemně nebo doručte na adresu **Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., Jilská 1, 110 00 Praha 1** nejpozději do **16. ledna 2012**. Obálku označte nápisem „Výběrové řízení“.

8. Sekce historických věd

**Rada Historického ústavu AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce
ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru historie;
    - vědecká excelence;
  - organizační schopnosti a zkušenosti;
    - jazykové znalosti;
    - morální bezúhonnost.

Přihlášky se strukturovaným životopisem, bibliografií vědeckých prací, doklady o dosažené kvalifikaci a s koncepcí vývoje pracoviště na období let 2012–2017 zasílejte nejpozději do **7. února 2012** písemně na adresu **Martina Volešáková, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Prosecká 809/76, 190 00 Praha 9-Prosek**.

9. Sekce humanitních a filologických věd

**Rada Slovanského ústavu AV ČR, v. v. i.,
vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce ředitele/ředitelky pracoviště.**

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
  - vysokoškolské vzdělání a vědecká nebo vědecko-pedagogická kvalifikace v oboru filologicky zaměřená slavistika (příp. v příbuzném oboru);
    - významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti;
      - organizační schopnosti a zkušenosti;
      - jazykové znalosti; • morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací je nutné zaslat písemně nejpozději do **20. ledna 2012** na adresu **Rada SLÚ, Slovanský ústav AV ČR, v. v. i., Valentinská 1, 110 00 Praha 1**.

K požadovaným dokladům je třeba připojit písemný návrh koncepce další výzkumné činnosti a rozvoje pracoviště. Předpokládá se, že stručné shrnutí těchto představ přednese kandidátka/kandidát také při osobním pohovoru.

Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.

Rada Střediska společných činností AV ČR, v. v. i., vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce ředitele/ředitelky pracoviště.

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle § 17, odst. (4)–(6) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
- vysokoškolské vzdělání nejlépe v oboru ekonomie, práva nebo managementu;
  - manažerské a organizační schopnosti, nejméně 5 let praxe v řídicí pozici;
- pracovní zkušenosti v oborech činností vykonávaných Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i., velmi dobrá orientace v prostředí vědy a výzkumu;
- velmi dobrá práce s PC, znalost jednoho světového jazyka, morální bezúhonnost.

Písemnou přihlášku s dále uvedenými náležitostmi:

- jméno, příjmení, tituly, datum narození, státní příslušnost, místo trvalého pobytu, číslo telefonu, e-mailová adresa;
- strukturovaný profesní životopis s uvedením charakteristiky zastávaných pracovních pozic;
- doklad o dosažené kvalifikaci, přehled dalšího vzdělávání, odborných znalostí a dovedností;
- výpis z Rejstříku trestů ne starší 3 měsíců a negativní lustrační osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., v platném znění, čestné prohlášení podle § 17, odst. 5 zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění, s uvedením data a vlastnoručním podpisem zašle uchazeč/uchazečka v papírové podobě nejpozději

do **29. února 2012** na adresu **Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.,**

k rukám Ing. Tomáše Wencla, tajemníka Rady SSČ, Národní 1009/3, 110 00 Praha 1

s označením obálky „Výběrové řízení – ředitel“.

Při osobním rozhovoru s výběrovou komisí přednese uchazeč/uchazečka svoji představu o výkonu funkce ředitele/ředitelky a o koncepci či záměrech, které by chtěl/a ve funkci realizovat.

Vychází doplněné vydání rozhovorů s vědci

Když *Akademický bulletin* před dvěma lety chystal do tisku první vydání knihy *Skrytá poselství vědy*, netušili jsme, jak rychle si najde své čtenáře.

Velmi záhy byly rozhovory s vědci autorky Sylvy Daníčkové beznadějně vyprodány. O to potěšitelnější je, že do redakce až doteď přicházejí ohlasy, a to dokonce i ze vzdálených míst zeměkoule.

Co však knížce chybělo? Zastoupení jedné z nejvýznamnějších vědních disciplín – chemie.

Nebyla proto snad lepší příležitost k nápravě než letošní *Mezinárodní rok chemie*.

V jeho závěru vychází druhé vydání knížky doplněné o rozhovory s chemiky Rudolfem Zahradníkem a Josefem Michlem, dále s medievalistou Pavlem Spunarem a egyptologem Miroslavem Vernerem; nechybí ani jmenný rejstřík.

K vydání v Nakladatelství Academia připravil *Akademický bulletin*, Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.

COLLOQUIUM IUBILAEUM

Každoroční zasedání k problematice sepulkrálních památek se již od roku 2000 stačila zapsat do povědomí odborné veřejnosti. Původní pracovní workshopy se rychle proměnily v mezinárodní konferenční fórum, které svou periodicitou a orientací nemá u nás ani v zahraničí obdobu. Jubilejní, desáté zasedání se pod názvem *Contra vim mortis non est medicamen in hortis* uskutečnilo 3.–4. listopadu 2011 v pražském Akademickém konferenčním centru.

Gahér), na něž navázal systematizující a diskusi vyvolavší příspěvek k sepulkrálním památkám jako prameni pro dějiny odívání (Zuzana Sařtalová). Těžiště druhého dne spočívalo v příspěvcích reflektujících, ať již na základě jednotlivin či v širším pohledu, na téma sepulkrální artefakty barokního období. Uvést lze rozbor dosud neznámého prvku ikonografie náhrobku Jana Václava hraběte Wratislawa z Mitrowitz v kostele sv. Jakuba Většího v Praze (Martin Pavlíček), představení *caster doloris* 18. století na Moravě (Tomáš Valeš, Filip Komárek), prezentaci fondu úmrtních medailí českého baroka ve sbírkách Národního muzea (Tomáš Kleisner) a na náhrobek Slavka z Oseka se koncentrující příspěvek *Církevní náhrobky, náhrobníky a epitafy 17. a 18. století* (Helena Hocková). Program doplnil rozbor sepulkrálií rodu Mariáši na Spiši (Zuzana Janošíková) a Golčovského pohřebiště v Golčově Jeníkově (Jan Kilián) a konečně blok kratších zpráv.

Jako obvykle budou příspěvky publikovány v ediční řadě *Epigraphica et Sepulcralia* nakladatelství *Artefactum* – publikační platformě pracoviště pro epigrafická a sepulkrální studia Ústavu dějin umění AV ČR, které zasedání zorganizovalo.

Tradičně vysoká kvalita příspěvků a početné, téměř osmdesáticenné auditorium svědčí o smysluplnosti těchto akcí. Jsou příkladem, že vhodně zvolené a prezentované téma si může udržet konstantní přitažlivost a plodně spojit v jednom fóru představitele akademického a univerzitního základního výzkumu s představiteli materiálového výzkumu regionálního.

JIŘÍ ROHÁČEK,
Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.

Náhrobní deska Dobrohošta z Ronšperka († 1506), Pobežovice, kostel Nanebevzetí p. Marie

FOTO: ARCHIV AUTORA

Zasedání se zaměřují především na téma sepulkrálních památek jako hmotných artefaktů sepulkrální kultury a umění v tradičním slova smyslu s věcným či metodickým vztahem ke středoevropské problematice. Nevyhýbají se ovšem ani tématům, která šířeji osvětlují kontext, v němž tyto památky vznikaly a funkčně se uplatňovaly. Cílem je vyjít vstříc tradičnímu společenskému zájmu o sepulkrální památky a konfrontovat přístup různých historických i přírodovědných disciplín – v praxi zejména dějin umění, dějin obecných, archeologie, epigrafiky, heraldiky, památkové péče, restaurování, muzejnictví, geologie-petrografie apod.

První blok letošního kolokvia se věnoval problematice starších českých dějin, ať již z hlediska memoriální funkce raně středověkých pohřebišť (Kateřina Tomková), nejstaršího a solitérního dokladu zřejmě funerálního nápisového artefaktu – tzv. Libických stél (Jan Mařík, Jiří Roháček) či problematiky tumby Břetislava II. v katedrále sv. Víta a zejména zde nalezených unikátních románských textilií (Milena Bravermanová) včetně podrobné restaurátorské zprávy (Vendulka Otavská). Blok doplnil příspěvek k rovněž unikátnímu náhrobku neznámého mladého muže z areálu Vlašského dvora v Kutné Hoře (Filip Velímský). Následující část přinesla několik průřezových referátů, které představily pozdně středověké a raně novověké sepulkrální památky v moravsko-rakouském Podolí (Petr Čehovský), na Šariši (Miroslav Čovan) a ve vybraných oblastech jihozápadního Slovenska (František

LIDSKÁ PRÁVA V KONTEXTU BIOETIKY

FOTO: ARCHIV AUTORA

Štrasburské sídlo Rady Evropy

Rada Evropy (RE) je nejstarší celoevropská politická organizace, která má sice stejnou vlajku a hymnu jako Evropská unie, ale na rozdíl od ní zahrnuje 47 států včetně Ruska, Turecka a kavkazských republik, kromě Běloruska; sdružuje celkem 800 milionů lidí. U jejího zrodu v roce 1949 stál mezi jinými také Winston Churchill. Po 2. světové válce se měla stát jedním z pilířů nového uspořádání Evropy – místem dialogu, budování demokracie a ochrany lidských práv, aby se předcházelo vojenským konfliktům. Rada Evropy nemá žádné ekonomické, vojenské ani geostrategické cíle, je založena na sdílených hodnotách. Disponuje několika orgány, které sledují situaci v členských zemích – činnost policie, stav vězeňství, práva pacientů, práva národnostních a jiných menšin. Zřejmě nejvýznamnějším orgánem RE je Evropský soud pro lidská práva, jenž se mj. zasloužil o zrušení trestu smrti na starém kontinentu.

Rada Evropy je velice aktivní i v oblasti bioetiky, která s problematikou ochrany lidských práv souvisí. Její výbor pro bioetiku sdružuje experty z řad biologů, právníků, filozofů a v pozici pozorovatele též odborníky z Konference evropských církví, Svatého stolce, Izraele a z dalších mimoevropských zemí, zejména Kanady, Spojených států a Japonska. Multidisciplinární a pluralistický přístup vede ke konsensu jen do určité míry a výsledkem většinou nebyvají právně závazné texty, nýbrž spíše doporučení – ty jsou však často prospěšnější. Velký vliv měla práce RE v zemích, v nichž vládli komunisti a které po roce 1989 přijaly základní lidská práva do právních systémů, což mělo vliv na utváření dalších norem včetně bioetických.

Normativním dokumentem Rady Evropy v oblasti bioetiky je *Úmluva na ochranu lidských práv a důstoj-*

Lidská práva a věda tentokrát v souvislosti s bioetikou se staly tématem zářijového symposia Mezinárodní sítě pro lidská práva akademií a vědeckých společností, které se konalo v sídle Rady Evropy ve Štrasburku. Síť akademií se většinou zaměřuje na pomoc konkrétním vědcům po celém světě, kteří jsou trestně stíháni za uplatňování základních lidských práv.

*nosti lidské bytosti ve vztahu k medicíně a biologii, které se ve zkratce přezdívá „Oviedo“ podle španělského města, kde v roce 1997 začal proces ratifikace a čtyř dodatků této úmluvy. V České republice nabyla právní moci 1. října 2001. Jmenujme alespoň ještě dva novější dokumenty: *Xenotransplantace (2003) a Ochrana lidských práv mentálně postižených lidí (2004).**

Při tvorbě norem se dbá, aby nebyly uniformní, ale aplikovatelné v souladu s národní tradicí, kulturou, dějinami a náboženstvím. Experti jsou ve výborech zastoupeni tak, aby se dodržovala geografická a obořová rovnováha. Společenský vývoj v jednotlivých členských zemích je nerovnoměrný. Proto se v některých případech, jako jsou interrupce nebo eutanázie, nedaří nalézt dohodu. Evropské státy se však shodly na zákazu klonování lidských bytostí a vytváření lidských zárodků k výzkumným účelům. V případě, že národní legislativa umožňuje výzkum na embryích in vitro, je třeba se postarat o jejich adekvátní ochranu.

Přírodní vědy se zakládají na experimentálních metodách poznání, které se někdy dostávají do konfliktu s jinými principy. Vědci tak mohou být v situaci, kdy porušují práva včetně základních lidských práv. Carlos de Sola z Rady Evropy představil tři základní typy konfliktů: *Substanciální*, jenž se týká např. lékařského výzkumu na nezpůsobilých pacientech, na lidských zárodcích a genové terapie; *Kulturní*, kdy se výzkum střetává

FOTO: WIKIPEDIA COMMONS

Jednou z nejvýznamnějších osobností, které stály u zrodu mezinárodní organizace – Rady Evropy, byl britský premiér sir Winston Churchill.

s kulturními, náboženskými nebo rodinnými normami; *Legislativní*, kdy vývoj vědeckého poznání naráží na rigidní právní normy, klinickou praxi či rozkolísanost pojmů. Alfou i omegou náročného procesu hledání konsensu mezi vědci a společností je lidská důstojnost.

Ve 20. století zaznamenala věda fundamentální změny; člověk stále častěji zasahuje do přirozeného chodu živých organismů a je nucen tuto skutečnost regulovat. Podle prof. Ludwiga Honnerfeldera z Akademie věd Severního Porýní-Vestfálska věda míní tyto procesy spíše modifikovat nežli se vyrovnávat s následky, které vědecký vývoj přináší. Etické výzvy přináší jak toto dění, kulturní kontext, resp. morální kodex společnosti, tak sám fakt, že lidské bytosti jsou součástí přírody a mají nezczizitelnou důstojnost. Často ovšem závisí na interpretaci vědeckého výsledku – co vlastně objev v různých souvislostech znamená. Všeobecně známý je konflikt v otázce ochrany prenatálního života člověka. Zárodek člověka nese identickou DNA jako dospělý člověk. Mají tato dvě stadia života stejnou důstojnost a právo na stejný stupeň ochrany? Odpověď na tuto otázku ovšem nepřináší věda, ale interpretace těchto výsledků z perspektivy etiky. Existuje velká názorová pluralita a tedy i množství etických kodexů, a proto je nutné vyhledávat principy platné ve všech kulturních okruzích (tzv. transkulturní validitu) a znovu vymezit ideu humanity.

Vědci hledají etický kontext své disciplíny, ale velkou roli při hledání odpovědi na otázku po transkulturní validitě hrají badatelé humanitních a společenských věd – právníci, kulturní antropologové, filozofové, teologové... I v křesťanském kulturním okruhu, jehož normou lidství je osobnost Ježíše Krista, se setkáváme jak s konzervativními, tak s liberálními proudy etického myšlení a tedy pluralitou etických kodexů. Bylo by naivní se domnívat, že pokroku ve vědě lze dosáhnout ignorováním kulturních souvislostí a vyloučením církví z dialogu o bioetických problémech. Vliv křesťanství v Evropě sice slábne, ale jinde ve světě naopak roste. Věda bude vedle křesťanství muset vést daleko intenzivnější dialog i s islámem, jehož vliv na našem kontinentu bude podle většiny prognóz narůstat, a také s dalšími náboženskými tradicemi. Je proto varovné, že v evropských zemích klesá podpora humanitních věd a s tím i potenciál udržet dialog o bioetických a jiných problémech na určité úrovni. V této souvislosti se dokonce hovoří o globální krizi humanitních věd (*Oxford Today 2011/24*) s tím, že úlohu univerzit v 21. století je třeba znovu stanovit, aby nedocházelo k rozdělování věd na „užitečné a zbytečné“.

Evropští vědci se potýkají se svou dějinnou zkušeností. Například v Německu se vyrovnávali s nacismem, který „vědeckými metodami“ legitimizoval rasovou ideologii a zanechal vědecký materiál získaný při „výzkumu“ v koncentračních táborech. Využívat těchto vzorků a poznatků je přísně zakázané a nutno dodat, že Německá národní akademie věd Leopoldina je v oblasti lidských práv mimořádně aktivní.

V současnosti se výzkum potýká s neméně závažnými etickými problémy. Farmaceutický průmysl investuje obrovské sumy do klinického výzkumu (1,2 bilionu Kč v roce 2010) a některé firmy údajně masově testují nové léky v rozvojových zemích, které nepřijaly regulační opatření, jež jsou i v Evropě považována za samozřejmá. Často jsou využíváni chudí a negramotní lidé. Případy zneužívání bezdomovců či jinak sociálně vyloučených lidí byly zaznamenány i v některých evropských zemích.

Klinický výzkum není jedinou oblastí, kde je třeba se obávat o ochranu lidských práv. Genetici dnes dokáží získat velmi přesné údaje o zdravotním stavu a dědičných chorobách, které umožní léčbu „ušitou pacientovi na míru“. Údaje jsou zároveň zneužitelné a jejich únik může pacienta vážně poškodit, a proto je třeba definovat význam genetického testu a způsob jeho interpretace a případně ošetřit neočekávané výsledky. Neurovědy, které se řadí do strategického výzkumu (Pentagon v r. 2011 investoval do neurologického výzkumu 240 milionů dolarů), dnes disponují zobrazovacími metodami, které umožňují identifikovat děti s vysokým rizikem vývojových poruch. Jak tyto informace uchránit před zneužitím? Jiným problémem je obchod s lidskými orgány, jenž je v mnoha zemích spojen s vraždami a organizovaným zločinem. To jsou otázky, které intenzivně zaměstnávají všechny, kdo se o lidská práva zasazují.

FOTO: ARCHIV AUTORA

Rada Evropy reaguje na výzvy, které přináší vědecký výzkum a technologický vývoj. Přijaté úmluvy vytvářejí právní a etický rámec výzkumu, třebaže v právním řádu jednotlivých zemí mívají různé postavení – někde jsou na úrovni ústavních zákonů, jinde na úrovni nižších právních norem. Velký vliv však mají i v ostatních světadílech, protože mnohé mimoevropské země je ratifikovaly, aby stanovily základní etické standardy výzkumu a zajistily vymahatelnost práva. ■

ROBERT ZIKA,
Kancelář AV ČR

Evropský soud pro lidská práva, který patří mezi nejznámější instituce Rady Evropy, byl zřízen v roce 1959. Budovu postavil Richard Rogers v r. 1994.

V prostorách Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně se ve dnech 6.–8. září 2011 konala mezinárodní vědecká konference Etymologické symposion Brno 2011, kterou uspořádalo etymologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR v Brně. Uskutečnila se v roce 100. výročí založení Kanceláře Slovníku jazyka českého – iniciačního pracoviště a předchůdce Ústavu pro jazyk český (viz AB 6/2011).

Setkání s podtitulem *Teorie a empirie v slovanské diachronní jazykovědě* se zúčastnilo na 50 vědců ze slavistických pracovišť z 12 evropských zemí (Bulharska, České republiky, Chorvatska, Německa, Polska, Rakouska, Rumunska, Ruska, Slovenska, Slovinska, Srbska a Švédska). Po konferencích z let 1999, 2002, 2005 a 2008 šlo již o pátou podobnou akci v Brně. Uskutečnila se pod záštitou předsedy Akademie věd ČR prof. Jiřího Drahoše a hejtmána Jihomoravského kraje Michala Haška, finančně ji podpořily Grantová agentura ČR a firma Vinselekt doc. Miloše Michlovského.

Při zahájení přivítala účastníky jedna z organizátorek – vedoucí etymologického oddělení ÚJČ AV ČR dr. Helena Karlíková. Následně promluvil náměstek hejtmána Jihomoravského kraje Ivo Polák, který vyjádřil radost, že se v Brně konají významná vědecká setkání, jejichž předmětem je náš mateřský jazyk. Poté účastníky uvítal současný proděkan pro vědu a doktorské studium Filozofické fakulty MU prof. Jan Zouhar a popřál jim mnoho zdarů a tvůrčího neklidu. Pozdrav od předsedy Českého komitétu slavistů prof. Jana Kořenského vyřídil tajemník komitétu dr. Ondřej Bláha. Závěrem promluvila zástupkyně ředitele ÚJČ AV ČR dr. Jarmila Bachmannová a mj. pozvala přítomné na výstavu *Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český*, jež se po letním úspěchu v pražském Klementinu a na Národní třídě v září přesunula do prostor brněnské Moravské zemské knihovny.

ETYMOLOGICKÉ SYMPOSION

Poté se již rozběhl vědecký program, a to formou jednání v plénu. V jednotlivých blocích zazněly příspěvky, jejichž tématem se stala především etymologická analýza jednotlivých slov či celých slovních rodin, přičemž autoři kladli v různé míře důraz na otázky hláskoslovné, slovtvorné či významové. Výrazným novem bylo širší tematické rozpětí. Konference nebyla vyhrazena pouze etymologii, ale v duchu podtitulu *Teorie a empirie v slovanské diachronní jazykovědě* se otevřela i dalším disciplínám spadajícím pod zastřešující téma zkoumání vývoje slovanských jazyků. Mnozí autoři tak přednesli referáty zabývající se otázkou původu praslovanštiny (společného prajazyka všech slovanských jazyků) nebo vývojem konkrétního jevu v některém ze slovanských jazyků. Obsahová otevřenost byla pro účastníky jistě přínosná. Etymologové tělem i duší, tradičně silní v empirii, si mohli na přispěvcích neetymologických kolegů uvědomit potřebnost většího teoretického zázemí pro jakýkoli vědecký výzkum, a naopak neetymologové mohli při poslechu hutných etymologických příspěvků pochopit důležitost poctivé práce s jazykovým materiálem. O jednotlivých poznatcích a názorech se pochopitelně hovořilo v diskusích, které po každém bloku následovaly, a jak už to bývá, mnohdy byly diskuse napínavější než samy referáty.

Během konference si mohli účastníci prohlédnout a zakoupit odbornou jazykovědnou literaturu, především z dílny brněnského etymologického pracoviště. Jednání zpestřila též exkurze do Punkevních jeskyní a k propasti Macocha v Moravském krasu.

Etymologické symposion Brno 2011, za jehož zdárný průběh se zasloužily především hlavní organizátorky – dr. Helena Karlíková a dr. Ilona Janyšková – patří k tradičním akcím, jichž se rádi a opakovaně účastní slavisté všech generací. Pravidelně na něm participují pracovníci významných etymologických pracovišť, která se zaměřují na slovanskou etymologii, a to především z Moskvy, Bělehradu či Krakova. Po jejich boku je význačným centrem slovanské etymologie právě Brno.

Dodejme, že stejně jako v minulých případech i tentokrát etymologické oddělení ÚJČ AV ČR vydá příspěvky přednesené na symposiu v recenzovaném sborníku, který vyjde příští rok v úspěšné ediční řadě *Studia etymologica Brunensia*. ■

JANA VILLNOW KOMÁRKOVÁ a VÍT BOČEK,
Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

– SÍŤ PRO ZOBRAZOVÁNÍ V BIOMEDICÍNĚ

Moderní zobrazovací technologie přispívají k významnému posunu bádání v molekulární biologii, biomedicíně a lékařských oborech do úplně jiné dimenze poznání. Cílem projektu Euro-BioImaging je vybudovat panevropskou výzkumnou infrastrukturu pracovišť biologického a biomedicínského zobrazování, která evropským vědcům zajistí otevřený přístup k nejmodernějším zobrazovacím technologiím.

Infrastruktura Euro-BioImaging se zaměří na zobrazovací technologie pro sledování biologických systémů, a to od jednotlivé molekuly po celý lidský organismus. Špičkovost technologií ovšem doprovázejí i jejich složitost, vysoké náklady na technické vybavení a potřeba vzdělaného personálu. Cílem je poskytnout přístup k nejmodernějším zobrazovacím zařízením v biologii a biomedicíně, nabídnout vzdělávání a trénink v biologických a biomedicínských zobrazovacích technologiích, podpořit vývoj zobrazovacích technologií v biomedicíně a umožnit sdílení obrazových dat a výměnu zkušeností. Ambicí projektu je stát se hnacím motorem evropských inovací ve výzkumu a technologiích v oblasti zobrazování.

Projekt velké panevropské výzkumné infrastruktury, která je zařazena v Cestovní mapě Evropského strategického fóra pro výzkumné infrastruktury (ESFRI), je financován 7. RP pro výzkum, technologický rozvoj a demonstrace. Konsorcium Euro-BioImaging sestává z 39 příjemců (partnerů) z 15 členských a přidružených států EU. Dále je v konsorciu více než 200 přidružených partnerů z 26 členských a přidružených států EU. Euro-BioImaging má také podporu více než 250 univerzit, výzkumných rad, grantových agentur, ministerstev a průmyslových partnerů. Ve vztahu k EK je projektovým koordinátorem European Molecular Biology Laboratory (EMBL). Konsorcium Euro-BioImaging pro přípravnou fázi řídí dva vědečtí koordinátoři: Jan Ellenberg (EMBL), který odpovídá za projektové cíle v oblasti pokročilé světelné mikroskopie, a Stefan Schönberg (EIBIR), odpovědný za projektové cíle v oblasti medicínského zobrazování.

Česká republika patří mezi státy, které jsou již od počátku zapojeny v přípravné fázi projektu. Euro-BioImaging je mj. prioritní projekt v Cestovní mapě ČR velkých infrastruktur pro výzkum, vývoj a inovace, jejíž aktualizovanou verzi schválila vláda v říjnu 2011. Partnerství projektu přijaly MŠMT ČR a Ústav molekulární genetiky AV ČR. Národním koordinátorem za ČR se stal prof. Pavel Hozák z ÚMG AV ČR, který je zároveň vedoucím pro celoevropský „pracovní balíček“ věnující se otázkám vzdělávání a školení.

Z této funkce je i členem řídicího výboru. Do projektu se dále zapojily další vědecké instituce v roli tzv. přidružených partnerů z několika regionů ČR: nově vznikající Biotechnologické a biomedicínské centrum AV ČR a UK, Centrum regionu Haná pro biotechnologický a zemědělský výzkum, Fyziologický ústav AV ČR, Institut klinické a experimentální medicíny, Univerzita Karlova, Masarykova univerzita v Brně, Středoevropský technologický institut v Brně, Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, Ústav přístrojové techniky AV ČR a Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR. Na národní úrovni působí Poradní výbor české části projektu Euro-BioImaging (sestává ze zástupců zainteresovaných stran), který poskytuje podpůrná stanoviska v klíčových otázkách cílů projektu a českého zapojení v něm.

Výstavba panevropské zobrazovací infrastruktury je rozdělena do tří fází:

- **Přípravná fáze (2010–2013)** – v právě probíhající fázi se připravuje plán pro výstavbu a fungování infrastruktury. Bude definován právní a řídicí rámec pro výstavbu a provoz a zpracován finanční plán infrastruktury. Dále se vytvoří koncept harmonizovaného přístupu k zobrazovacím technologiím a budou nastaveny standardy v oblasti vzdělávání, správy, ukládání a zpracování obrazových dat. Úkolem konsorcia bude též definovat kritéria způsobilosti pro budoucí uzly (pracoviště) infrastruktury Euro-BioImaging a připravit otevřenou výzvu pro zájemce.

Aktuální dění: leden 2012 – prezentace výstupů panevropského dotazníkového šetření – stav biomedicínského zobrazování v Evropě, potřeby uživatelů, vzdělávání; leden–červenec 2012 – studie proveditelnosti (tzv. „proof-of-concept studies“) v oblasti biologického, medicínského a molekulárního zobrazování – příležitost přístupu k nejmodernějším technologiím na 59 zobrazovacích pracovištích v 16 zemích, ověření pravidel otevřeného přístupu a zjištění aktuálních potřeb uživatelů. 30.–31. ledna 2012 – 3. zasedání zájemců o projekt Euro-BioImaging, Heidelberg, SRN.

Myši oocyty.
Horní panel
– oocyt
z mladšího
zvířete,
dolní panel
– oocyt ze
staršího zvířete.

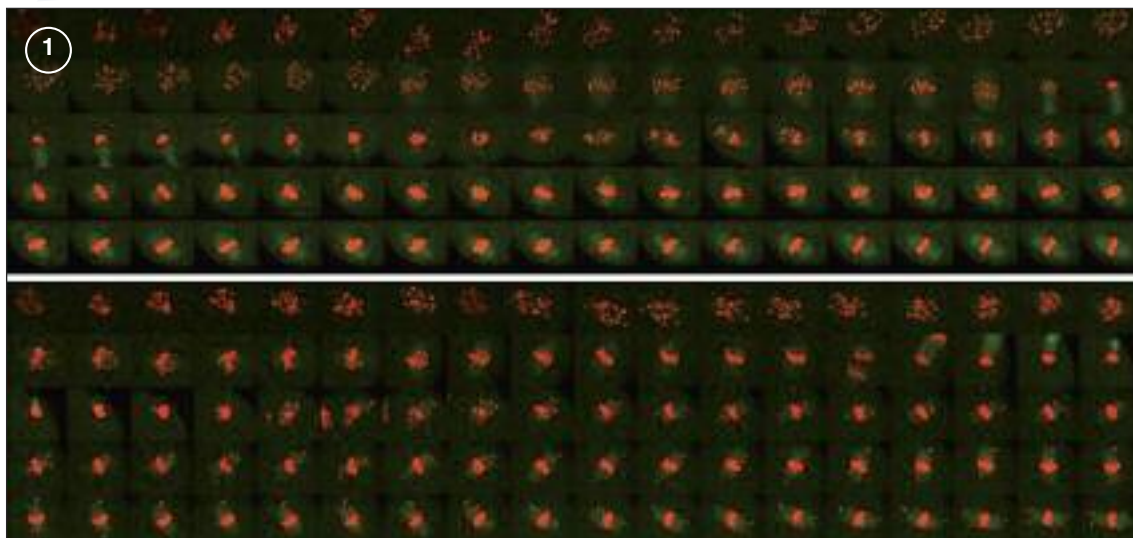

FOTO: ARCHIV CEITEC VRI BRNO a ÚZFG AV ČR

- **Konstrukční fáze (2014–2017)** – infrastruktura vznikne jedním ze dvou způsobů: modernizací stávajících zobrazovacích pracovišť nebo nově vybudovanými pracovišti. Budoucí uzly budou vybrány na základě otevřené výzvy v roce 2012. Kritéria způsobilosti pro budoucí pracoviště zařazené v síti Euro-Bioluming budou založena na principech technické a vědecké excelence, otevřeného přístupu, vysoké kvality zaměstnanců a vzdělávání uživatelů.
- **Operativní fáze (od 2017)** – přístup k nejmodernějším zobrazovacím technologiím a nabídka vzdělávacích programů v distribuované panevropské infrastruktuře zobrazovacích pracovišť.

Hlavní přínosy zapojení ČR lze hledat v následujících oblastech. Infrastruktura Euro-Bioluming zajistí přístup ke špičkovým zobrazovacím technologiím, možnost zvyšování kvalifikace, přístup k novým znalostem a sdílení dat a poznatků v rámci ERA. Spoluúčast přináší i pozitivní ekonomické dopady, neboť čeští vědci získají přístup k rozšířenému spektru specializovaných zobrazovacích technologií, jejichž pořízení by v českých podmínkách bylo příliš finančně náročné nebo neefektivní z důvodu malého okruhu uživatelů, a též k technologiím, které se teprve vyvíjejí. Jejich dostupnost v ČR je předpokladem pro konkurenceschopnost české vědy, neboť výstupy nejen

v biologii a biomedicině, ale i v ostatních vědních oborech jsou stále více závislé na využití špičkových zobrazovacích technologií. O zobrazovací metody je již nyní velký zájem; jen Československá mikroskopická společnost má přes 250 členů. Zapojení ČR do projektu Euro-Bioluming tak přispívá ke zvýšení prestiže a konkurenceschopnosti nejen českých zobrazovacích pracovišť, nýbrž i vědců.

Příklady využití moderních zobrazovacích metod v biologii a medicíně

- **Pochopení příčin vzniku onemocnění sítnice oka** – mnoho mikroskopických technik se využívá pro

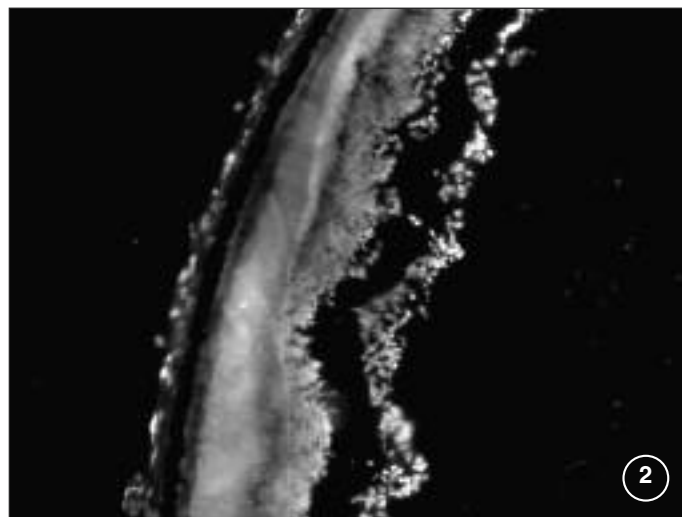

FOTO: ARCHIV ÚMG AV ČR

**Kryořez
myší sítnici**

studium dědičného onemocnění sítnice zvaného retinitis pigmentosa, které je příčinou odumírání fotoreceptorových buněk a může vést až k úplné slepotě. Na obrázku č. 2 je zobrazen kryožez myší sítnicí. 18 μm silné kryožezy byly zafixovány v 4% PFA, buněčná jádra jsou označena DAPI. (David Staněk – ÚMG AV ČR.)

- *Výzkum poruch přenosu genetické informace pomocí pokročilých mikroskopických metod* – současné pokročilé mikroskopické systémy umožňují sledovat konkrétní buněčné struktury po téměř neomezenou dobu. Dochází ale k jejich pohybu, takže se musí složitě korigovat jejich pohyb uvnitř buněk, pohyb samotných buněk a také případné vibrace systému. Speciální software zajišťuje detekci těchto struktur v zorném poli po celou dobu trvání experimentu. Lze sledovat buněčné děje za různých fyziologických nebo patologických situací v průběhu delšího časového období. V naší laboratoři se takto studují poruchy dělení chromozomů v meióze. Zobrazené myší oocyty (obr. 1) pocházející z různě starých zvířat demonstrují poruchy dělení chromozomů vyvolané stárnutím. Horní panel zobrazuje oocyt z mladšího zvířete, dolní panel – oocyt ze staršího zvířete. Věk dárce se negativně projevuje v organizaci dělicího aparátu buňky a v poruše sestavení druhého dělicího vřeténka. Doba trvání experimentu je 18 hodin, červeně značené chromozomy pomocí H2B-mCherry, zeleně dělicí vřeténko pomocí Tubulin-EGFP). (Martin Anger – CEITEC VRI Brno a ÚŽFG AV ČR Liběchov.)

- *Diagnostika neurologických a psychiatrických onemocnění* – moderní zobrazovací metody přináší zásadní pokroky v základním i aplikovaném medicínském výzkumu a přispívají ke zkvalitnění diagnostiky pacientů. Stěžejní jsou zejména přístupy využívající MR zobrazování s velkou indukcí magnetického pole (např. 7T) a multimodální zobrazování. Magnetická pole s velkou indukcí umožňují dosahovat rozlišení až 0,1 mm a realizovat kvalitní spektroskopická měření, což má zásadní význam zejména v diagnostice neurologických a psychiatrických onemocnění. Multimodální zobrazování využívá informace paralelně získané ze dvou nebo více různých modalit a umožňuje tak získat kvalitnější výslednou informaci (např. diagnostiku) než jedna samotná modalita. Typickým příkladem (obr. 3) může být kombinace simultánního EEG-fMRI v předoperační

diagnostice pacientů s farmakorezistentní epilepsií. (Michal Mikl – Centrum neurověd – CEITEC, MU Brno.)

Další informace o projektu naleznete na www.eurobioimaging.cz či www.eurobioimaging.eu. ■

**Simultánní
EEG-fMRI
vyšetření**

PAVEL HOZÁK, národní koordinátor projektu,
MARKÉTA MORSKÁ, projektová manažerka,
Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i.

ETNOFOLK

Lidová kultura střední Evropy pod jednou střešou

Kultura zemí střední Evropy je propojena mnohými pouty a má dlouhou tradici. Cílem mezinárodního projektu Etnofolk, jehož vedoucím partnerem je Etnologický ústav AV ČR, je vznik platformy, která by umožnila tyto propletené tradice lépe poznat a nabídnout o nich co nejvíce informací odborné i laické veřejnosti.

Lidová kultura bývá často spojována se skanzeny a pozapomenutými tradicemi, je chápána jako cosi na pohled pěkného, ale zároveň izolovaného od současného života. Z nemalé části může za tento přístup veřejnosti fakt, že množství pozoruhodných materiálů leží ukryto v archivech, kde se k nim dostane jen úzký okruh odborníků. Středoevropské země mají sice dlouhou tradici v bádání o vlastních kulturních tradicích, avšak pro laického zájemce je poměrně těžké se ke spolehlivým informacím dostat a ještě těžší je zasadit je do kontextu a najít mezi nimi souvislosti.

Snahy o vytvoření společného systému pro zkoumání vztahů a ovlivňování lidových kultur a tradic sahají do období po druhé světové válce, ovšem z politických a historických důvodů nemohly být uskutečněny; většina podobně zaměřených projektů se omezovala na jednotlivé státy. Doposud také badatelé nevytvořili standardy, které by umožňovaly propojování informací o lidové kultuře do celku. Každá instituce si totiž vytvářela vlastní systém metadata a systémy nebyly navzájem slučitelné. Autoři projektu *Etnofolk* jsou přesvědčeni, že lidová kultura může mít v mnoha ohledech praktické využití. K tomuto cíli může vést vytvoření jednotného systému a místa, které by k takovým informacím poskytovalo přístup.

Projekt *Etnofolk* byl zahájen na jaře 2011 a zapojily se do něj subjekty z České republiky, Slovenska, Maďarska, Slovinska a Rakouska: Etnologický ústav AV ČR v roli hlavního partnera, dále Ústav etnologie Slovenskej akademie vied, Univerzita Mateja Bela v Banské Bystrici, Etnologický ústav Maďarské akademie věd, Ústav slovinské etnologie Slovenské akademie věd a umění a firma AiP Beroun, která zajišťuje jeho technickou stránku. Jako přidružený partner se podílí také Österreichisches VolksLiedWerk. Spolupráce jmenovaných partnerů

je logická vzhledem k tomu, jak jsou kultury středoevropských zemí navzájem propojené, což lze sledovat třeba na migraci melodií lidových písní, kdy jednu melodii najdeme s českým, slovenským i maďarským textem. Každý z partnerů má bohaté zkušenosti se zpracováváním pramenů lidové kultury. Pro podnik takového rozsahu, jenž by sjednotil ohromné množství dat, ovšem akademická pracoviště nemají prostředky ani zkušenosti. Proto byla oslovena firma AiP, která má zkušenosti mimo jiné s prací na české digitální knihovně rukopisů Manuscriptorium.

Projekt bude realizován v několika fázích. Po úvodních přípravách jde především o digitalizaci obsahu a definování standardů pro metadata. Každá z partnerských institucí má ve svých archivech obrovské množství dokumentů nejrůznějších typů – fotografie, písemné, zvukové i filmové záznamy. Reprezentativní výběr z těchto dokumentů bude digitalizován a vybaven co nejpodrobnějšími informacemi o místě a době původu, klasifikaci atd. V další fázi budou takto digitalizované a okomentované dokumenty zařazeny do databáze. Ta bude navržena tak, aby ji mohly využívat různé skupiny uživatelů; od vědeckých kruhů po veřejnost. Databáze umožní hledat souvislosti mezi jednotlivými položkami, například u nahrávky písně z Čech se objeví, zda se její varianty vyskytují i v jiných zemích zapojených do projektu.

Co se skrývá za digitalizačními procesy a slovy o metadatach? Jak bude využití databáze *Etnofolk* vypadat v praxi? Místem, kde se veřejnost dostane k informacím, bude portál www.etnofolk.eu, který obsáhne přinejmenším sto třicet pět tisíc obrázků, osmdesát map, sto čtyřicet hodin zvukových záznamů a šedesát hodin videozáznamů. Čísla však budou pravděpodobně podstatně vyšší, protože digitalizace pramenů bude probíhat po celou dobu na všech zúčastněných pracovištích.

Projekt se zaměřuje na několik cílových skupin a každá z nich může z ohromného množství zpracovaných dat získávat užitek. Informace o lidové architektuře v určitém regionu mohou být užitečné

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL
DEVELOPMENT FUND

FOTO: ARCHIV EÚ AV ČR

i prostor pro složitější komparativní studie. Velký význam bude mít projekt pro cestovní ruch. Ačkoli si podnikatelé i státní úřady uvědomují obrovský význam lidové kultury pro turistiku, její potenciál dosud využívají poskrovnu a nesystematicky. Databáze *Etnofolk* umožní regionům propagovat místně specifické tradice a zajímavosti, turisté zase s její pomocí budou moci plánovat své cesty s ohledem

**Ředitel
Etnologického
ústavu AV ČR
Zdeněk Uherek
a manažer
projektu
Etnofolk
Jaroslav
Otčenášek**

architektům i stavebním firmám, které z databáze získají představu o tradičních architektonických vzorech a stavebních postupech a budou tak moci návrhy lépe přizpůsobit lokalitě, kde se chystají stavět. Státní instituce i firmy mohou zase lépe volit strategie pro zahájení nových podniků či řešení aktuálních problémů s nezaměstnaností, budou-li vědět, jaká řemesla a profese mají v kterých oblastech tradici. Vědečtí pracovníci, nejen ti z institucí zapojených do projektu, využijí portál pro komparaci jevů ze všech oblastí lidové kultury, například pro identifikaci objektů v muzejních sbírkách. Využití se samozřejmě nabízí ve vzdělávání na všech stupních škol, jimž portál *Etnofolk* nabídne jak snadno dostupný a rozsáhlý zdroj příkladů lidové kultury, tak

dem na konání festivalů, výskyt jedinečné architektury a další. Na databázi a internetový portál se naváží i další aktivity s cílem pomoci jednotlivým zainteresovaným subjektům využívat co nejlépe možnosti, které *Etnofolk* nabízí.

Lidová kultura by neměla být jen muzejním exponátem odtrženým od současnosti. Projekt *Etnofolk*, který získal podporu ze strukturálních fondů Evropské unie v rámci programu *Central Europe*, si klade jako cíl ukázat, jak může být toto dědictví dobře využito pro současný život středoevropských zemí. ■

MATĚJ KRATOCHVÍL,
Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.

Český klub skeptiků Sisyfos zve na přednášky cyklu

Věda kontra iracionalita

21. prosince 2011

Ing. Jan Vondrák, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR)

Nastane 21. 12. 2012 podle mayského kalendáře opravdu konec světa?

18. ledna 2012

Prof. RNDr. Zdeněk Opatrný, CSc. (Přírodovědecká fakulta UK Praha)

Intelligence rostlin

15. února 2012

RNDr. Jiří Rameš, CSc. (FZÚ AV ČR Praha, Sekce fyziky element. částic)

Největší urychlovač částic LHC v CERN: Co nového se můžeme dovědět? A je to bez rizika?

Přednášky se konají vždy od **17:00 hod.** v sále 206 budovy Akademie věd ČR, Národní 3, Praha 1. Vstup je volný.

VÝZNAM STUDIA PALEOZOICKÝCH SPOR IN SITU

Dr. Jiří Bek, pracovník Geologického ústavu AV ČR, obhájil před komisí Geologických věd disertační práci Význam studia paleozoických spor in situ a získal vědecký titul „doktor geologických věd“. Jiří Bek patří k významným specialistům v oblasti paleontologie, zejména paleozoické palynologie, a je odborníkem především na 300 až 400 milionů let stará sporová společenstva devonu a karbonu.

V celosvětovém měřítku je známý jako specialista na paleozoické spory in situ, tj. spory získané přímo z mateřských fruktifikací fosilních rostlin. Jeho bohatá publikační činnost obsahuje 40 článků v mezinárodních vědeckých časopisech s impakt faktorem, má velkou citovanost doma i v zahraničí. Spolupracoval na řešení více jak 10 grantových projektů včetně projektů UNESCO. Podílí se rovněž na výchově mladých vědeckých pracovníků. Po mnoho let je aktivní také v zahraničí; byl zvolen viceprezidentem Mezinárodní palynologické federace a posléze jejím generálním sekretářem. Významně se podílel na paleontologických výzkumech ve světově proslulé lokalitě Ovčín u Radnic v západních Čechách, které byly v roce 2003 zařazeny mezi deset největších úspěchů české vědy za deset let její samostatné existence.

Palynologie se zabývá studiem současných a fosilních palynomorf – hlavně spor, pylových zrn. Palynologické studium je důležité nejen pro rostlinnou taxonomii, archeologii, alergologii, ale především pro poznání vývoje vegetace v minulosti, biostratigrafii a rekonstrukci životního prostředí v geologii a paleoekologii. Sporový a pylový záznam je důležitý pro paleoklimatické rekonstrukce, kdy se změny vegetace projevují ve změnách spekter. Rostliny produkují obrovské množství spor a pylu, které se šíří daleko od zdroje. To spolu s velkou odolností a jejich variabilitou představuje vhodný indikátor změn prostředí.

Spory a pylová zrna *in situ* se získávají chemickou cestou – macerací – přímo z fertálních orgánů fosilních rostlin. Je možné rozlišit tři hlavní významy studia paleozoických spor *in situ*.

První je využití pro klasifikaci jak spor, tak i jejich mateřských rostlin včetně vlivu na diagnózy disperzních sporových taxonů a určení přirozené variability spor. Je zdůrazněno, že spory *in situ* jsou často jediným spolehlivým kritériem pro jejich správnou rodovou a druhovou klasifikaci.

Druhý význam studia spor *in situ* se týká vlivu na rekonstrukce ekologických podmínek a paleoprostředí. Na základě fosilizačního potenciálu spor obecně lze provést kvalitativní i kvantitativní rekonstrukce přesněji

FOTO: ARCHIV AUTORA

než na základě makropaleobotanického záznamu. Palynologické studium, pokud známe vztahy spor a jejich mateřských rostlin, nám přináší několikanásobně vyšší počet potenciálních mateřských rostlin, než kolik jich lze nalézt v daných lokalitách. Na základě palynologického výzkumu lze i částečně odhadnout kvantitativní charakteristiky rostlinných společenstev použitím tzv. konverzních faktorů, metody, kterou v Evropě autor použil jako první. Výsledkem výzkumu je, zda základní sporové taxony jsou ve sporovém záznamu nadhodnoceny či podhodnoceny v poměru ke svým mateřským rostlinám.

Třetím významem výzkumu spor *in situ* je studium ultrastrukturních řezů exiny pomocí transmisního elektronového mikroskopu (TEM). Tato metoda slouží zejména pro určení fylogenetických linií spor a jejich mateřských rostlin. Lze ji doložit na příkladu *in situ* spor izolovaných z fruktifikací devonských sporangii neznámého původu, kde studium ultrastrukturních řezů exiny mikro- i megaspor jasně určilo, že se jedná o rod *Polysporia* a o nejstaršího známého zástupce isoetálních plavuní na světě. ■

JIŘÍ BEK,
Geologický ústav AV ČR, v. v. i.

Informace z 35. zasedání Akademické rady AV ČR

Akademická rada se dne 8. listopadu 2011 zabývala těmito nejdůležitějšími záležitostmi:

Schválila

- zprávu o činnosti Akademické rady AV ČR za období od XXXVIII. zasedání Akademického sněmu AV ČR,
- postup přípravy výroční zprávy o činnosti AV ČR za rok 2011 včetně její nové osnovy a harmonogramu přípravy,

- úkony navržené Majetkovou komisí AV ČR ve věci nakládání s nemovitým majetkem dle zápisu z jejího 30. zasedání konaného 31. října 2011 a přidělení služebních a startovacího bytu dle zápisu ze 17. zasedání Bytové komise AV ČR konaného 25. října 2011.

Souhlasila

- s výsledky hodnocení infrastrukturních pracovišť AV ČR,
- s pravidly pro používání loga Akademie věd ČR.

Jmenovala

- PhDr. Daniela Doležalová, Ph.D., členem Dozorčí rady Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.,

- Mgr. Renatu Vlčkovou (Kancelář AV ČR) tajemnicí Majetkové komise AV ČR,

- Ing. Martina Papíka, Ph.D. (Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.) členem Komise pro informační technologie AV ČR.

Vzala na vědomí

- návrh *Zprávy o ekonomické situaci AV ČR* a jejím rozpočtu na rok 2012,

- podklady pro návrh usnesení XXXIX. zasedání Akademického sněmu AV ČR,

- zprávu o výsledcích kontroly hospodaření a opatření k nápravě zjištěných nedostatků v Etnologickém ústavu AV ČR, v. v. i.,

- informaci o 85. valném shromáždění Union Académique Internationale.

Soutěž o nejlepší business plán v oblasti biotechnologií

Projekty z oblasti *life sciences* dostávají možnost zapojit se do mezinárodní soutěže *Best of Biotech*, kterou organizuje iniciativa Life Science Austria. Soutěž s tradicí od roku 2000 přináší nadaným biochemikům, molekulárním biologům, bioinformatikům a dalším příznivcům biotechnologií, kteří chtějí na svém projektu založit podnikání, příležitost koncipovat svůj podnikatelský záměr na profesionální úrovni a ověřit si jeho reálný potenciál před odbornou porotou. Kontaktním místem pro české projekty je Jihomoravské inovační centrum (JIC).

Cílem je motivovat vědce a kreativní jedince, aby založili vlastní podnikání, a podpořit je v začátcích. „Soutěžící získají přístup k profesionálním konzultantům, kteří jim pomohou přetvářet jejich myšlenky do podnikatelského plánu,“ vyzdvihl Jiří Hudeček, ředitel Jihomoravského inovačního centra. Od roku 2000 se do soutěže přihlásilo 260 projektů, z nichž vzešlo 52 firem.

Do soutěže se mohou registrovat studenti, doktorandi, zkušení vědeckí pracovníci nebo jednotlivci, kteří chtějí své nápady v oblasti *life sciences* uplatnit v komerční sféře. Podmínkou účasti je projekt z oblasti vývoje humánních a veterinárních léčiv, zemědělské biotechnologie, aplikace biotechnologií v chemickém průmyslu, vývoje medicínských technologií a nástrojů či sekvenovacích metod a bioinformatiky.

Do prvního kola se stačí přihlásit s podnikatelským záměrem

Projekt je rozdělen do dvou částí, z nichž první začíná **15. února 2012** a končí **10. května 2012**. Soutěžící během tohoto kola pracují s mentory na svém podnikatelském záměru, získávají informace o majetkoprávních záležitostech, průzkumech trhu, obchodních strategiích a financování. Nejlepší tři podnikatelské záměry pak získají finanční odměnu ve výši 1 500 eur.

Ve druhém kole je nutný zajímavý business plán

Druhé kolo projektu se koná od **11. května 2012** do **18. října 2012**. Cílem je dát vzniknout plnohodnotným business plánům, z nichž deset nejlepších budou soutěžící osobně obhajovat před odbornou porotou ve Vídni. Absolvování prvního kola není podmínkou. Vítěz získá 15 000, druhý nejlepší 10 000 a třetí 5 000 eur. Částkou 1 000 eur bude odměněn nejlepší business plán v oblasti lékařské technologie a/nebo částkou 1 500 eur nejlepší ze třech podnikatelských záměrů.

Jednácím jazykem soutěže je angličtina. Účast v soutěži je zdarma. Více se dozvíte na <http://www.bestofbiotech.at/> či na www.jic.cz/best-of-biotech. Plnou verzi článku naleznete na <http://abicko.avcr.cz/>. ■

LUCIE KANIOKOVÁ, Jihomoravské informační centrum

VĚDEC, PEDAGOG, POPULARIZÁTOR FRANTIŠEK VYSKOČIL

S výročním listopadových událostí se 16. listopadu 2011 na zámku v Lužanech u Přeštic uskutečnilo slavnostní předání Medaile, Ceny a tzv. „trvalých legátů“ Josefa Hlávky. Na návrh předsedy Akademie věd ČR prof. Jiřího Drahoše udělila Hlávková nadace medaili jednomu z nejvýznamnějších českých neurofyziologů, prof. Františku Vyskočilovi, který dlouhodobě působí ve Fyziologickém ústavu AV ČR a na Přírodovědecké fakultě UK.

FOTO: ZDENĚK TICHÝ, ARCHIV KNAV ČR

Dne 2. listopadu 2011 ocenil předseda AV ČR prof. F. Vyskočila také Čestnou oborovou medailí Jana Evangelisty Purkyně za zásluhy v biomedicínských vědách. Výzkumy respektovaného neurofyziologa vedly k významným objevům a v roce 1977 mu umožnily založit fyziologickou vědeckou školu studia nekvantového uvolňování neuropřenašečů a předložit ucelenou teorii tohoto druhého hlavního mechanismu přenosu informace na nervových a svalových synapsích. Významným způsobem přispěl také k porozumění mechanismům znečistlivění receptorů na nervových synapsích a pochopení procesů probíhajících během šířící se korové deprese a anoxické smrti mozku a četných jiných neurofyziologických dějů. Uveřejnil 263 indexovaných, anglicky psaných publikací včetně dvou v časopise *Nature*; články byly citovány 3703krát, každý v průměru 14krát, h index 31. Poznatky prof. Vyskočila, zejména jeho koncepce mechanismu vzniku a působení difusního nekvantového uvolňování neuropřenašeče, jsou součástí učebnic neurobiologie. Celosvětové uznání dokládá i fakt, že se na základě pozvání stal autorem prestižního monografického článku *Nonquantal Acetylcholine Release* v *The New Encyclopedia of Neurosciences* (2009) a dalších přehledných článků.

Vzhledem k podílu na událostech r. 1968 se prof. Vyskočil nemohl do roku 1990 účastnit zahraničních konferencí a stáží s výjimkou SSSR. Spolupráce s kolegy z Petrohradu a Kazaňské lékařské univerzity byla ovšem úspěšná a vyústila v desítky publikací v prestižních časopisech, v nepolitickou cenu Akademie věd SSSR a ČSAV (1974) a nakonec i k udělení titulu laureáta státní ceny republiky Tatarstán v roce 1994. Po roce 1994 udělil Národní ústav zdraví v USA prof. Vyskočilovi prestižní stipendium Fogarty pro seniory v neurovědách a mohl po tři roky za sebou vždy po několik měsíců pracovat na University of California v San Francisku. Pozván byl také k přednáškovým cestám po Velké Británii, kde se mu za práce z oblasti elektrofyziologie a neurobiologie dostalo uznání od nositelů Nobelovy ceny, jako byli sir Andrew Huxley, Bernard Katz či John Eccles.

Prof. F. Vyskočil se celý život věnoval nejen výzkumu a učení, ale i popularizační a kulturně-vzdělávací činnosti. Známý je hlavně příspěvky v Českém rozhlasu, České televizi (pořad *Milénium*) a dále články v populárně-vědeckém časopise *Vesmír* i v denním tisku. Přednáší pro lektory manželských poraden a znám je také jako autor rozhlasových příspěvků o fyziologii ženského a mužského mozku. Kromě odborné práce působil i ve vědecko-organizačních funkcích na Univerzitě Karlově (1994–1997) a ve Fyziologickém ústavu AV ČR (1990–1997). Jeho hlavním cílem bylo dát větší váhu objektivním kritériím v hodnocení vědecké práce, a zvýšit tak výkonnost české vědy. Společně s dr. J. Zichou napsal jeden z prvních článků do časopisu *Vesmír* o scientometrickém hodnocení naší vědy (1990). Spolupracovníky i žáky stále vede k širokému vědeckému a kulturnímu pojetí moderního vědeckého pracovníka. Jako primárius kvarteta Heroldova klubu pořádal v osmdesátých a devadesátých letech koncerty Smetanových, Beethovenových, Mozartových, Haydnových a mnoha jiných komorních děl v Heroldově klubu, kulturních střediscích českých měst i v ústavech Akademie věd a při vědeckých setkáních a kongresech. ■

red

MEDAILE ERNSTA MACHA KARLU JUNGWIRTHOVI

Čestnou oborovou medaili Ernsta Macha za zásluhy ve fyzikálních vědách převzal ve vile Lanna u příležitosti sedmdesátých narozenin Ing. Karel Jungwirth, DrSc., ředitel Badatelského centra PALS – společného pracoviště Ústavu fyziky plazmatu

a Fyzikálního ústavu AV ČR. Jde o mezinárodně uznávaného odborníka v oblasti lineární i nelineární teorie vysokoteplotního plazmatu, fyziky výkonových elektronových a iontových svazků a výkonových systémů pro výzkum laserového plazmatu.

Karel Jungwirth absolvoval v roce 1963 s vyznamenáním FTJF ČVUT v Praze, v roce 1966 získal hodnost kandidáta a v roce 1992 doktora fyzikálně matematických věd. Téhož roku nastoupil do Ústavu fyziky plazmatu tehdejší ČSAV, kde byl vícekrát zvolen do vědecké rady a v nedávných letech zastával post vedoucího oddělení laserového plazmatu. „Je typickým příkladem příslušníka tzv. „ztracené generace“, která opouštěla tehdy již značně liberální univerzitní prostředí a vstupovala do praktického života ve druhé polovině šedesátých let, nesmířila se s okupací Československa v roce 1968, nepodlehla svodům tehdejších „normalizátorů“ a nikdy se nezpronevěřila svým mravním zásadám,“ uvedl v laudiatu dr. Jiří Ullschmied.

Po listopadu 1989 byl Karel Jungwirth zvolen členem předsednictva Komory volených zástupců. V letech 1990–1991 přednášel na University of Texas v Austinu a v Institute for Fusion Studies. Po návratu vedl od roku 1991 do 2001 oblast věd o neživé přírodě ČSAV, od roku 1993 byl po dvě funkční období členem předsednictva AR, ve druhém místopředsedou AV ČR. V období 2001–2006 působil jako ředitel Fyzikálního ústavu AV ČR a do května 2007 byl pověřen jeho řízením. Stál u zrodu Badatelského centra PALS a byl řešitelem-koordinátorem prvního projektu Výzkumného centra laserového plazmatu LN00A100 a nyní stávajícího projektu Centra laserového plazmatu LC528 (2005–2011). Působil rovněž jako odpovědný řešitel projektu PALS Research Centre akce Access 5. RP EU,

aktuálně jako manažer projektu PALS v 6. & 7. RP v rámci konsorcia LASERLAB-EUROPE; od r. 2004 je členem jeho řídicího orgánu. Badatelské centrum PALS získalo pod vedením Karla Jungwirtha vynikající mezinárodní renomé. Díky němu se Česká republika stala respektovaným partnerem takových evropských laserových velmocí, jako jsou Velká Británie, Francie a Německo.

Karel Jungwirth byl či je členem mnoha odborných komisí a rad (komise pro obhajoby CSc. – předseda, komise pro obhajoby DrSc., komise pro DSc. – předseda, Rada obranného výzkumu MO, Rada pro výzkum, vývoj a inovace atd.). V roce 1995 byl na ustavujícím zasedání IA ČR zvolen jejím viceprezidentem, opakovaně pak v roce 1998. Zúčastnil se práce domácích i zahraničních grémií při evaluaci projektů a pracovišť (programy vyhlašované AV ČR, MPO, NATO Science Fellowships, panelů expertů programů Marie Curie Training and Mobility of Researches 4., 5. a 6. RP EU, PALS user selection panelů a dalších). Významně se podílel na úsilí transformovat AV ČR i českou vědní a vzdělávací komunitu na moderní efektivní a výkonnou součást mezinárodního znalostního společenství.

Od r. 2001 je Karel Jungwirth podle WOS autorem nebo spoluautorem 73 prací publikovaných v mezinárodních časopisech a konferencích (přes 760 citací těchto prací s H-indexem 15). Laudatio naleznete na <http://abicko.avcr.cz>

red

ČESKÁ HLAVA

Projekt na podporu vědecké a technické inteligence Česká hlava udělil již podesáté prestižní ceny v několika kategoriích. V nově ustavené kategorii *Cena ministra životního prostředí* byli oceněni vedoucí oddělení experimentální fykologie a ekotoxikologie BÚ AV ČR prof. **Blahoslav Maršálek** spolu s prof. **Františkem Pochylým** z VUT v Brně za projekt *Flexibilní destratifikační technologie pro řízení kvality vody ve vodních nádržích*. *Národní cenu vlády Česká hlava* obdržel významný český kardiolog prof. **Petr Widimský** z 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

red

ROK PLNÝ CHEMIE KONČÍ

Organizace UNESCO a Mezinárodní unie čistě a aplikované chemie vyhlásily letošní rok Mezinárodním rokem chemie. Hlavním cílem akcí, které zastřešilo motto Chemie – náš život, naše budoucnost, bylo kromě připomínky stého výročí udělení Nobelovy ceny za chemii Marii Curie-Skłodowské také zlepšit vnímání chemie u veřejnosti a ukázat, že chemie je všude kolem nás. Po celém světě, Česko nevyjímaje, se během Roku chemie konaly workshopy, soutěže, konference i popularizační akce jako například české chemické jarmarky.

Na chemickém jarmarku v pražských Dejvicích nechyběly efektní pokusy s ohněm.

V Česku zahájila kalendář akcí *Snídaně vědkyň* 18. ledna 2011 v sídle Akademie věd ČR na Národní třídě (AB 1/2011). Předpremiérovou událost, která předcházela oficiálnímu zahájení *Roku chemie* 27. ledna v Paříži, navrhla Mary Garson z University Queensland v Brisbane a v jediný den tak spojila ženy-vědkyně ze čtyřiačtyřiceti zemí celého světa. Podobu *Snídaní* byly stejně různorodé jako zúčastněné země – od neformálního posezení u kávy až po panelové diskuse o úloze žen ve vědě a významu chemie pro rozvoj lidstva a ochranu životního prostředí.

Po „vydatné snídani“ již nic nebránilo, aby se energií nabitý rok vydal na dlouhou a rozmanitými událostmi protkanou cestu. Pod hlavičkou českého loga *Roku chemie*, které odborná porota vybrala v soutěži pro středoškoláky a jehož autorem je Jan Cihlář z Bílovce, se spojily snad všechny české instituce, jež mají co do činění s chemií, aby naplnily program chemických jarmarků, *Vědy v ulicích* (AB 10/2011), *Pražské muzejní noci* (AB 7-8/2011), přednáškových seminářů a mnoha dalších prezentací. Žáci a studenti základních a středních škol měli možnost zúčastnit se nejrůznějších soutěží, z nichž jmenujme alespoň mezinárodní výtvarnou soutěž *Životodárná voda*, do které soutěžící zasílali kresby, malby, fotografie a koláže vyjadřující jejich názor na význam vody. Z mnoha set došlých příspěvků porota vybrala patnáct; ty pak byly zaslány do londýnského sídla Royal Society of Chemistry ve Velké Británii, aby s artefakty z celého světa navštívily v rámci putovní výstavy několik evropských zemí včetně České republiky.

Autorem českého loga Roku chemie je Jan Cihlář z Gymnázia Mikuláše Koperníka v Bílovci.

FOTO: ZDENĚK WAGNER, ARCHIV ÚCHP AV ČR

O kulturní zážitek se postarala červnová česká premiéra hry *Oxygen/Kyslík* (AB 7–8/2011), kterou společně napsali Carl Djerassi, jeden z objevitelů hormonální antikoncepce, a Roald Hoffmann, teoretický chemik a držitel Nobelovy ceny za chemii. Hru o tom, jak je těžké ve vědě získat uznání, nastudovala ve spolupráci s Ústavem organické chemie a biochemie AV ČR společnost Pavla Trávníčka v pražském divadle Broadway.

Jedním z vrcholů *Roku chemie* v Česku se stal 23. září 2011 chemický jarmark na Vítězném náměstí v Praze. V pětadvaceti stáncích se prezentovalo jedenáct institucí včetně tří ústavů Akademie věd, VŠCHT Praha, armádní chemické jednotky z Liberce či Kriminálního ústavu Praha. Nebyl by to správný jarmark, kdyby na něm chyběli polykači ohně, výbuchy a výstřely z bambítky, kouzelnické stánky a všeobecně dobrá nálada. Krásné počasí do pražských Dejvic přitáhlo na 8000 návštěvníků, u kterých se nám, doufejme, podařilo napravit poněkud pošramocenou reputaci chemie.

Zbývá již jen *Rok chemie* důstojně uzavřít. Český koordinační výbor pro organizaci událostí *Roku chemie* se za něj – jenž nám, kteří jsme se na jeho přípravách i realizaci podíleli, přinesl mnoho radosti – ohlédne na tiskové konferenci 14. prosince 2011.

Snad se nám povedlo přenést na ostatní alespoň drobet z naší vášně pro výzkum obecně a chemii zvláště. ■

MAGDALENA BENDOVIÁ,
Ústav chemických procesů
AV ČR, v. v. i.

CESTA K ÚSPĚŠNÉ KOMUNIKACI S MÉDIÍ

Akademie věd České republiky považuje popularizaci vědních oborů a výsledků bádání za jednu ze současných priorit. Středisko společných činností proto letos připravilo kurz Komunikace vědy prostřednictvím médií. Cílem bylo seznámit badatele s komunikací vědy v současném mediálním světě a zlepšit propojení vědy a médií posílením znalostí zástupců jednotlivých pracovišť AV ČR v oblasti popularizace a komunikace vědy a výzkumu.

FOTO: ARCHIV OPG SSČ AV ČR

Vzdělávací akce měla podobu devíti celodenních vzdělávacích bloků ve dvou ucelených běžích na jaře a na podzim letošního roku. V průběhu kurzu se vědci-popularizátoři a pracovníci mediálních a tiskových oddělení pracovišť Akademie věd ČR dozvěděli, jaké účelné prostředky mohou při komunikaci s médií využít. Jako velmi přínosné se ukázala například praktická cvičení před kamerou, trénink psaní tiskových zpráv, psaní pro web, prezentace úspěšných příkladů popularizace v jednotlivých oblastech vědy i informace o úloze médií v této oblasti.

Mezi školiteli se objevily mediálně známé osobnosti jako Vladimír Kořen, Štěpánka Duchková, Martin Maruniak, Luboš Veverka či Ondřej Vrtiška i odborníci na komunikaci s veřejností prostřednictvím internetu, sociálních sítí či marketingu vědy. Díky kurzu mohli také vědci a novináři z různých médií navázat užší vazby.

Podle jednoho z účastníků, Pavla Suchana z Astronomického ústavu AV ČR, se do popředí zájmu vědeckých institucí stále více dostávají propagace, popularizace či marketing vědy a výzkumu a konečně začínají být považovány za nezbytnou součást vedení vědecké instituce. Stále však existuje hluboká propast mezi stavem u nás a ve vyspělé Evropě a potýkáme se s naprostou absencí zkušeností.

„Kurz zásadně pomohl vědeckým ústavům a jejich PR pracovníkům. S oběma cykly jsem velmi spokojen, počínaje organizací a konče kvalitou lektorů a přínosem pro osobní praxi. Považuji kurz za výjimečný a za jeho uspořádání organizátorům velmi děkuji,“ oceňuje Pavel Suchan.

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AB

Pavel Suchan z Astronomického ústavu patří mezi nejzkušenější popularizátory vědy v AV ČR.

Podobnou zkušenost má také Daniela Illnerová z Ústavu makromolekulární chemie AV ČR: „Kurz je užitečný a je dobře zorganizovaný. Význam kvalitní popularizace vědy je v naší společnosti nedoceněn, přitom pro výchovu budoucích studentů, zejména přírodovědných oborů, je zásadní. Vzděláváním popularizátorů vědy se podporuje důležitý celospolečenský zájem. Výběr lektorů byl kvalitní a pestrý, umožnil porovnat zkušenosti ze sféry komerční i neziskové. Oceňuji také příležitost k vzájemnému setkání popularizátorů, výměně zkušeností a praktik i získání osobních kontaktů.“

Vzhledem k pozitivnímu hodnocení kurzu, připravuje Odbor projektů a grantů SSČ jeho pokračování v roce 2012.

MARKÉTA DOLEŽALOVÁ
a VLADISLAVA POSPÍŠILOVÁ,
Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.

Úskalími veřejného projevu v médiích provedl Josef Valenta.

FOTO: ARCHIV SSČ AV ČR

MATIJA MURKO

(1861–1952)

„Národy slovanské v době historické ani po stránce kulturní nikdy celek netvořily ani tvořiti nebudou, avšak přece bylo mezi nimi vždy tolik a tak živých vzájemných vztahů, že správné poznávání jejich minulosti, jakož i rozvážný soud o jejich budoucnosti nabudou jasnosti, nastoupíme-li po srovnání slovanských jazyků také cestu srovnání slovanských literatur.“ Citát z paměti slavisty Matiji Murka, od jehož narození letos uplynulo 150 let, parafrázuje hlavní myšlenku jeho habilitační přednášky a zároveň jedno ze zásadních přesvědčení, jimž zůstal věrný po celý život.

Matija Murko se narodil 10. února 1861 ve vesnici Drstelja nedaleko slovinského města Ptuj v početné selské rodině. Prvních deset let žil „bohatý a pestrý život venkovského kluka, který musil pásti dobytek a pomáhat při všech polních a jiných pracích“; zbytek jeho mládí vyplnilo intenzivní studium. Z reálného gymnázia v Ptuji přešel na vyšší gymnázium v Mariboru a od roku 1880 studoval slavistiku a germanistiku na vídeňské univerzitě. Vždy se považoval za žáka „starofilologicky“ orientovaného zakladatele srovnávací slovanské jazykovědy Frana Miklošiče a germanisty Richarda Heinzela, později profesora pražské německé univerzity. Ve Vídni poslouchal také přednášky T. G. Masaryka, s nímž od té doby udržoval styky. Příprava disertační práce z germanistiky o staroněmeckém glosáři přivedla M. Murka v r. 1883 poprvé do Prahy.

V letech 1887–1889 absolvoval studijní pobyt v Rusku, při němž poznal vedle univerzitního prostředí Petrohradu a Moskvy také ruský venkov. Cesta významně ovlivnila jeho další zaměření i budoucí kariéru: díky jazykovým schopnostem a širokému rozhledu se stal referentem pro slovanský tisk na vídeňském ministerstvu zahraničí. Po dokončení monografie o německých vlivech na českou romantickou literaturu se v r. 1896 na vídeňské univerzitě habilitoval pro slovanskou filologii; v r. 1902 získal pro tento obor řádnou profesuru ve Štýrském Hradci. Zde se intenzivně zabýval také etymologií (jako spoluredaktor časopisu *Sachen und Wörter*) a jihoslovanskou etnografií (terénní výzkum v letech 1909–1913, při němž průkopnický používal fonografického záznamu). Ve Štýrském Hradci se M. Murko také oženil s Jelou Serncovou, s níž měl čtyři děti.

V průběhu první světové války se obtížně snažil sladit postoje loajálního rakousko-uherského občana a zároveň uvědomělého Jihoslovana. Patrně i to spolupůsobilo, když koncem roku 1916 přijal nabídku řádné profesury na univerzitě v Lipsku. Odtud se

o čtyři roky později stěhoval do Prahy, kam byl na návrh Jana Máchala a jeho kolegů povolán jako řádný profesor jihoslovanského jazyka a literatury. V jeho jmenovací listině se výslovně ozývá dobová ambice mladého státu na „vybudování Prahy a najmě Karlovy university jako střediska a ohniska slavistických studií“. M. Murko k realizaci tohoto záměru přispěl univerzitními přednáškami, vybudováním slovanského semináře s bohatou knihovnou, z něž se brzy stal největší ústav filozofické fakulty, založením (záhy renomovaného) časopisu *Slavia* a zásadním podílem na uspořádání dvou velkých odborných kongresů: I. sjezdu slovanských geografů a etnografů (1924) a I. sjezdu slovanských filologů (1929). V českém akademickém prostředí se Murko aklimatizoval velmi rychle, pojily jej dlouholeté vazby. Vedle neformálních styků s mnoha osobnostmi se mu dostalo i oficiálních poct: v roce 1909 získal čestný doktorát české univerzity a v roce 1913 byl zvolen členem III. (jazykovědné) třídy ČAVU.

Ve vlastním vědeckém výzkumu v polovině 20. let navázal tam, kde skončil před válkou, a podnikl v letech 1924–1932 dalších pět „cest za jihoslovanskou epikou“. Od zpracování výsledků byl odváděn dalším velkým organizačním úkolem – těsně před penzionováním přijal v květnu 1931 post předsedy Slovanského ústavu, mezi jehož první členy patřil od založení této instituce v roce 1928 a v jehož čele stál až do faktické likvidace ústavu v roce 1941. Po válce se Murko vzhledem k vysokému věku do činnosti Slovanského ústavu již nezapojil, avšak pracoval na posledních knihách. Jeho *Paměti* vyšly v roce 1949 a dvojsvazková monografie o etnografických výzkumech jihoslovanské písně *Tragom Srpsko-Hrvatske narodne epike* o tři roky později.

Matija Murko zemřel 11. února 1952 v Praze. ■

MAREK ĎURČANSKÝ,
Ústav dějin Univerzity Karlovy
a Archiv Univerzity Karlovy

MŮJ ŽIVOT PATŘIL VĚDĚ

*Ve výstavních prostorách Slovanské knihovny ve starobylém pražském Klementinu byla 3. listopadu 2011 zahájena výstava **Můj život patřil vědě – Milada Paulová (2. listopadu 1891 – 17. ledna 1970), která připomíná 120. výročí narození významné osobnosti československé vědy 20. století (viz také AB 11/2011).***

OBĚ FOTO: EVA HODÍKOVÁ, ARCHIV NK ČR, PRAHA

Smyslem výstavy je přiblížit osobnost a dílo první české docentky a profesorky dějin slovanských národů a byzantologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v oblasti společenských věd – Milady Paulové. Ta se věnovala dějinám československo-jugoslávských vztahů během a po první světové válce, vzniku Československé republiky a byzantologii, kde stála za proměnou byzantologického sborníku *Byzantinoslavica* v moderní mezinárodní byzantologický časopis. Mezinárodní punc vtiskla také anotované byzantologické bibliografii, do roku 1994 nedílné součásti časopisu. Přestože jí nepřízně osudu způsobily zdravotní komplikace, dokázala díky vytrvalé vědecké práci a neúnavné výchově odborného dorostu vzbudit u posluchačů zájem jak o novodobé dějiny národů Balkánského poloostrova, tak o studium dějin Byzance a díky zachování časopisu *Byzantinoslavica* a jeho bibliografie udržela a u nás rozvinula byzantologii jako vědecký obor.

Expozice vznikla ve spolupráci Slovanského ústavu AV ČR a Národní knihovny ČR – Slovanské knihovny a potrvá do 7. ledna 2012. Autorsky ji připravily dr. Lubomíra Havlíková ze SLÚ AV ČR a dr. Ivana Srbková ze Slovanské knihovny, která také moderovala slavnostní vernisáž. Během ní promluvil za vedení SLÚ AV ČR zástupce ředitelky dr. Václav Čermák. Hlavní slovo patřilo nejprve dr. L. Havlíkové, která pohovořila o životě prof. Paulové a jejím vztahu a přínosu české byzantologii, a následně prof. Janu Rychlíkovi z Ústavu českých dějin Filozofické fakulty UK a Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, jenž zasvěceně promluvil o bádání prof. Paulové v oblasti československo-jugoslávských vztahů. Emeritní pracovník Historického ústavu AV ČR dr. Miroslav Tejchman zavzpomínal

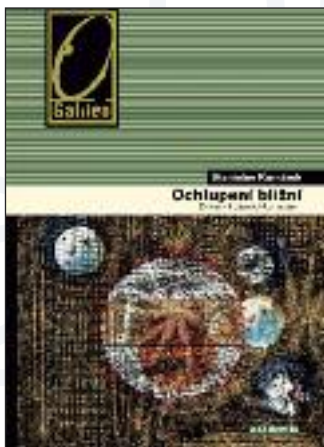
na pedagogickou činnost prof. Paulové a na její téměř mateřskou péči o studenty a mladé vědecké pracovníky. Mezi hosty vernisáže byli ředitelka Odboru spisové a archivní služby Kanceláře prezidenta republiky dr. Libuše Benešová, Gorjana Lenkova z velvyslanectví Bulharské republiky, člen Akademické rady AV ČR a předseda její Ediční rady dr. Jiří Beneš, emeritní ředitel Slovanské knihovny dr. Jiří Vacek a emeritní ředitel Slovanského ústavu dr. Vladimír Vavřínek.

Na výstavě (viz http://www.nkp.cz/fotogalerie_all/fotogalerie_mpaulova/index.html) mohou návštěvníci zhlédnout unikátní kopie dokumentů o životě prof. Paulové, které se týkají jejího dětství, mládí, studií, pedagogické, ediční a vědecké práce a jež doplňují ukázky jejího díla, kompletní soubor vydaných časopiseckých prací a knižních publikací převážně z knihovnických fondů Slovanské, ale zčásti také Národní knihovny ČR. Archivní materiál pochází z fondů Archivu UK a Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. ■

LUBOMÍRA HAVLÍKOVÁ,
Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

Slavnostní zahájení výstavy o životě Milady Paulové

OCHLUPENÍ BLIŽNÍ

Zvířata v kulturních kontextech

Z nejrůznějších aspektů pojednaná otázka vztahu lidí a zvířat – v naší kultuře i v kulturách minulých či vzdálených. Zvířata se nám překérným způsobem podobají i se od nás v mnoha klíčových aspektech liší. Co nás na nich vlastně fascinuje a proč je zároveň máme i nemáme rádi? Jsou to divoké bestie, mechanické automaty bez rozumu a citu, nebo „ochlupení bližní“, kteří mají svá práva?

Komárek, S., edice Galileo, Academia, Praha 2011. Vydání 1.

HRADY, ZÁMKY A TVRZE JIHOČESKÉHO KRAJE

Přiblížit bohatství památkového fondu Jihočeského kraje není právě snadné. Předmětem autorského zájmu jsou vrchnostenská sídla 12.–19. století, hrady, zámky, tvrze a dvorce. Jejich podoba a umělecká výzdoba odráží dobové nároky a životní styl stavebníků a uživatelů stejně jako výtvarný názor střídajících se slohových epoch. Architekturu jihočeských sídel charakterizují vedle společných znaků i některá specifika, přispívající ke kulturnímu svérázu jižních Čech nejen s ohledem na blízkost hranice Rakouska a Bavorska.

Brych, V., Rendek, J., edice Průvodce, Academia, Praha 2011. Vydání 1.

HOMOSEXUALITA V DĚJINÁCH ČESKÉ KULTURY

První souborné zpracování tématu homosexuality v české kultuře, konkrétně v literatuře, výtvarném umění, divadle a filmu. Ježto je ovšem toto téma, tedy citová a erotická náklonnost ke stejnému pohlaví, definováno společensko-historicky a antropologicky, nikoli primárně esteticky, je přirozené, že se netýká jen uměnověd v úzkém slova smyslu, ale i věd o člověku, humanitních věd v širším kontextu.

Putna, M. C. a kol., edice Historie, Academia, Praha 2011. Vydání 1.

NEJPRODÁVANĚJŠÍ KNIHY V KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA V LISTOPADU 2011

- 1. Sarrazin, T. – Německo páchá sebevraždu
- 2. Chytrý, M. – Vegetace České republiky 3 – Vodní a mokřadní vegetace
- 3. Putna, M. C. a kol. – Homosexualita v dějinách české kultury
- 4. Flegr, J. – Pozor, Toxo!
- 5. Komárek, S. – Ochlupení bližní – Zvířata v kulturních kontextech

Tituly ostatních nakladatelů:

- 1. Ball, K. – Podivuhodné křivky, počítání králiků a jiná matematická dobrodružství, Argo/Dokořán
- 2. Kohout, P. – Dramata a frašky ekonomie, Pistorius & Olšanská
- 3. Taleb, N. N. – Černá labuť – Následky vysoce nepravděpodobných událostí, Paseka
- 4. Svoboda, M. – Redernové v Čechách, Filozofická fakulta UK
- 5. Cihlář, M., Prekop, R. – Andy Warhol a Československo, Arbor vitae

Knihkupcův tip:

- Socha, R., Hálek, V., Baier, J. – Holubinky (s podporou AV ČR), Academia

ŠÁRKA HOLÁ,
vedoucí knihkupectví Academia,
Václavské náměstí 34, Praha 1

České stopy ve vesmíru

Ke čtenářům se dostává populárně-naučná kniha z edice Průhledy Češi v kosmu, jejíž křest se uskutečnil 10. listopadu 2011 v Literární kavárně Knihkupectví Academia

v Praze na Václavském náměstí. Jejím autorem je redaktor Mladé fronty **Karel Pacner**, který se vědou a kosmonautikou zabývá již několik desítek let. V nejnovější publikaci se nezaměřil pouze na samotné kosmonauty, nýbrž také na příspěvek českých odborníků (astronomů, geofyziků, fyziků, geochemiků, spojařů, leteckých lékařů, psychologů...), kteří významně napomohli poznání světa okolo nás. „Vědeckých a technických oborů, které mají k astronautice co říci, je mnoho a ještě různorodější je soubor aplikací, v nichž se bez pomoci astronautiky dnes již sotva obejdem. Je s podivem, v kolika oborech se najde Češka nebo Čech, kteří dané problematice nejen rozumí, ale dovedou i tvůrčím způsobem přispět k jejímu rozvoji. Právě o jejich životních osudech a práci vypráví tato kniha,“ uvádí v předmluvě astronom Luboš Perek.

red

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AB

VÝZKUM A INOVACE PRŮMYSLOVÝCH TECHNOLOGIÍ

Předsedající stát v Radě EU (v současnosti Polsko) každoročně společně s Evropskou komisí organizuje konferenci o materiálech budoucnosti – FUMAT: Future Materials a konferenci trvale udržitelného rozvoje a inovací průmyslové výroby – ManuFuture. Obě doprovázejí technologické burzy a tematické workshopy.

Konference představily aktuální stav výzkumné a průmyslové sféry nejen pořádatelů členského státu, ale celé Evropské unie. Neméně důležitým úkolem bylo také vyhledat potenciální příležitosti spolupráce relevantních výzkumných a průmyslových subjektů členských států EU i mimo ni.

Konferenci *FUMAT 2011* (<http://www.fumat2011.eu/>), která se konala ve Varšavě ve dnech 22.–23. září 2011, zahájil ředitel průmyslových technologií DG RTD Herbert von Bose. Uvedl, že zásadním úkolem pro EU není pouze realizovat „krásný výzkum“, ale snažit se jeho výsledky převést v co nejdokonalejší formě do sféry aplikační. Právě převedení do praxe je zásadní podmínkou spolufinancování výzkumných projektů 7. rámcového programu. Pouze v takovém případě jej lze prodat a uplatnit. Nové materiály jsou nezbytné pro pokrok v mnoha oblastech, často zmiňovaná je např. elektromobilita a její šetrnost k životnímu prostředí. V této rovině lze hledat přínos konference: pozornost nezaměřila jen na hledání nových materiálů, nýbrž také na to, co znamenají a jaký význam má materiálový výzkum do budoucna.

FUMAT 2011 současně podpořil cíl přispět k vytvoření vyspělejší synergie mezi iniciativami EK a členských států EU a k provázanosti aktivit na poli výzkumu a inovací v souladu se strategickým akčním plánem priority NMP 7. RP (Nanovědy, nanotechnologie, materiály a nové výrobní technologie). Odborníci z řad vědců, průmyslu, politiké i obchodní sféry se shodují, že konference napomohla definovat účinné strategie k podpoře politiky Inovační unie a že výzkum je třeba směřovat k hledání řešení celosvětových problémů v oblasti globálního oteplování, energetických a vodních zdrojů, zdrojů potravin, stárnutí populace či veřejného zdravotnictví v souladu s tzv. Lundskou deklarací (2009).

Tématem *ManuFuture 2011* (Vratislav 24.–25. října 2011; <http://www.manufuture2011.eu/>) byla nejen budoucnost evropské průmyslové výroby, ale současně i konfrontace s výzvami, kterým Evropa čelí v souvislosti s technologickým a společenským

vývojem. Diskuse se týkaly prioritních strategií výrobního průmyslu, které za rostoucí soutěže a globalizace musí reflektovat především udržitelnost a stálý rozvoj inovativních výrobních systémů, dynamický rozvoj pro dosažení vedoucího postavení v technologiích a generaci nových technických a obchodních řešení, využívání potenciálu expandujícího globálního trhu evropských výrobků a technologií či všestranně prospěšnou spolupráci členských států i zemí přidružených k rámcovým programům.

Z prezentací případových studií z různých částí Evropy vyplynulo, že inovativní průmyslová spolupráce mezi Západem a Východem je již skutečností, nikoli pouze myšlenkou. Závěr diskuse nabídl nové kroky, aby partnerství směřovalo k jednoznačnému posílení a efektivitě průmyslu. Průmyslová výroba zůstává hnací silou evropského hospodářství, neboť vytváří 6,5 miliardy eur HDP a přináší 30 milionů pracovních míst. Spolupráce EK s výrobním průmyslem v rámci partnerství veřejného a soukromého sektoru *Továrny budoucnosti (Public Private Partnership Factories of the Future, PPP FoF)* úspěšně podporuje dynamický rozvoj strojírenství – v 7. RP je na tuto aktivitu vyčleněno celkem 1,2 miliardy eur a finančně se podílí i soukromý sektor. Stěžejním úkolem tržně orientovaných evropských projektů bude výroba demonstrátorů a modelů aplikovatelných v průmyslových sektorech.

V Evropě plynou do výzkumu nemalé finance. Přesto je ve srovnání např. s USA či Asií obtížné přenést inovace do průmyslové reality. Evropě se daří přeměňovat finanční prostředky v nově získané vědomosti, avšak zaostává za konkurenty v transformaci znalostí na tržní produkty – tedy v procesu opačném: přeměny vědomostí či znalostí na finanční zisk. Zásadní úlohu sehraje příští RP *Horizont 2020*, který se zaměří na implementaci výsledků výzkumu a jejich snadnější adaptaci potřebám průmyslového prostředí. ■

GABRIELA SALEJOVÁ,
CZELO – Česká styčná kancelář pro VaV, Brusel,
Technologické centrum AV ČR

TOPIC OF THE MONTH

2011: Rosenberg Year

Featured this month is an article by Professor Jaroslav Panek of the ASCR's Institute of History on the project *Rosenberg Year*. This year is the 400th anniversary of the death of Petr Vok, the last male descendant of the Rosenberg family. The project aims to introduce the public to the historical role and cultural work of the Rosenberg family and elucidates this legacy for the present. The project was initiated in commemoration of this culturally important family by the National Heritage Institute which manages the former residences of the Rosenberg family – Rosenberg Castle, Český Krumlov Castle, Třeboň Chateau and Kratochvíle Chateau.

One of the exhibitions, *The Rosenbergs, family of Czech magnates and its journey through history*, was mounted for the Waldstein Riding School in Prague by the National Heritage Institute in collaboration with other cultural institutions.

THE EVENT

Science and Technology Week

This year's Science and Technology Week, organized for the public by the Academy of Sciences of the Czech Republic, took place November 1–11 in Brno, České Budějovice, Olomouc, Ostrava, Prague and other places. The event included speeches by science professionals, presentations of outstanding experiments, workshops, non-traditional exhibitions, science cafés and guided visits to Academy laboratories and workplaces. *Science and Technology Week* is one of the largest science communication efforts in the Czech Republic presenting the latest

scientific achievements and results of current research to an increasing number of Czech citizens.

NEW PROJECTS

Euro-Biolmaging

Euro-Biolmaging is a large scale pan European research infrastructure project on the European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI) Roadmap. Euro-Biolmaging will deploy a distributed biological and biomedical imaging infrastructure in Europe in a coordinated and harmonized manner. By providing access to and training in imaging technologies, and by sharing of best practice and image data, Euro-Biolmaging will become an engine that will drive European innovation in imaging research and technologies.

Preservation and enhancement of folk cultural heritage in Central Europe

The project ETHNOFOLK, funded by the EU Structural Funds through the Central Europe Programme, integrates central Europe countries (Czech Republic, Slovak Republic, Slovenia, Austria and Hungary) and aims to present the Central European folk culture heritage and potential of its actual and future preservation and presentation. The project planned outcome will be an extensive web portal presenting samples of folk architecture, costumes, music, songs, customs, devotion, etc. in visual, audio as well as video form. As another important goal, the Portal will offer numerous results of an ethnographic nature focusing on the essential scientific background of cultural and visual anthropology theory. The project extends from May 1, 2011 to April 30, 2014 when the Portal is to be launched in a multilingual format.

ZÁKULISÍ VĚDY

Albertu Einsteinovi se traduje, že slušně hrál na housle. Dokáží se i čeští vědci oprostít od vzorců a křivulí? Dokáží se bavit stejně jako „normální“ lidé? Jaké mají koníčky, mají-li vůbec nějaké? Jak to vůbec vypadá v laboratořích, kam se normální smrtelník nedostane? Jsou vědecké přístroje krásné? A co vědecké fotografie, grafy? Dokáží potěšit laické oko? Není to náhodou už umění? Na tyto otázky možná naleznete odpověď, navštívíte-li výstavu *Zákulisí vědy*, kde na šesti oboustranných panelech vystavuje své fotografie pět ústavů Akademie věd České republiky:

Ústav fyziky plazmatu, Ústav experimentální medicíny, Ústav termomechaniky, Ústav fotoniky a elektroniky a Ústav chemických procesů spolu s dalšími pěti výzkumnými institucemi.

Výstava fotografií přibližujících „civilní stránku“ vědecké práce, jejíž vernisáž se uskutečnila 23. září v rámci *Noci vědců*, je otevřena až do konce roku 2011 v libereckém iQparku (viz <http://www.iqpark.cz/cs>). Následně bude putovat po České republice. *Zákulisí vědy* určitě není přehlídkou posterů vědecké konference. Věřme, že návštěvníkům prvního vědeckého centra v České republice přiblíží to, co se děje ve vědeckých laboratořích ve všedních dnech, přiblíží jim zákulisí vědy. ■

MILAN ŘÍPA,
Ústav fyziky plazmatu AV ČR, v. v. i.

PODĚKOVÁNÍ AKADEMICKÝM ZAMĚSTNANCŮM

Za dlouholetou a obětavou práci pro akademické ústavy poděkoval předseda Akademie věd ČR prof. Jiří Drahoš dvanácti pracovníkům, kteří přispěli k úspěšné činnosti svých domovských pracovišť. „Bez vaší práce by věda v Akademii věd nemohla fungovat,“ vyzdvihl Jiří Drahoš.

Děkovné listy převzali za přítomnosti členů Akademické rady a zástupců domovských pracovišť v budově Akademie věd ČR na Národní třídě v Praze 23. listopadu 2011 následující zaměstnanci: Hana Ceplechová, Ing. Pavel Řezba (ASÚ AV ČR); Ing. Uljana Blažková, Zuzana Fialová, Hana Strusková (BÚ AV ČR); Ing. Emil Šípek, CSc., Jiří Dvořák, prom. fyz., Stanislav Fešar (FZÚ AV ČR); Jaroslava Koucká, Marie Petrová (FGÚ AV ČR); Ing. Jaroslava Skřivanová, CSc., Olga Martišová (KAV ČR).

red

MEDAILE VOJTĚCHA NÁPRSTKA

Závěrem *Týdne vědy a techniky* předal předseda Akademie věd ČR Jiří Drahoš Medaile Vojtěcha Náprstka, které od roku 2003 získávají mimořádné osobnosti jako poděkování za dlouholetou popularizaci vědy. Význačné ocenění převzaly 8. listopadu 2011 tři popularizátorky. **Květoslava Stejskalová** (obr. 2) z Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR se popularizační činnosti věnuje více než sedm let; organizuje studentské stáže, letní školy, přednášky aj. Je autorkou dokumentů a výukových videí o vědecké profesi (*Homo Scientist jr.*, *Fyzikální chemie na prahu třetího tisíciletí*, *Věda není nuda*) a spoluautorkou putovní výstavy o Jaroslavu Heyrovském *Příběh kapky*. V roce 2010 získala Zvláštní cenu společnosti Česká hlava. **Dana Sephtonová** (obr. 1) se popularizaci vědy věnuje v British Council ČR. Po absolvování VŠCHT v Praze pracovala v oblasti chemické úpravy vody a materiálů pro jaderné elektrárny. V roce 1991 se v české pobočce BC začala věnovat mezinárodní projektové práci, především v oblasti vzdělávání. Později se zaměřila na popularizaci vědy na středních školách. Za tímto účelem iniciovala založení Občanského sdružení ADETO, které zprostředkovává středoškolákům setkání s významnými vědci. S Akademií věd spolupracovala na *Týdnu vědy a techniky*. Do České republiky letos uvedla mezinárodní soutěž pro vědce *FameLab*. **Veronika Kratochvílová** (obr. 3) vystudovala češtinu a filmovou vědu na Filozofické fakultě UK v Praze, poté pracovala jako redaktorka filmových časopisů, byla dramaturgyní Krátkého filmu Praha, Nadace Film & Sociologie a České televize. V letech 2005–2010 působila v Tiskovém odboru AV ČR, následně Odboru mediální komunikace, kde zajišťovala tiskový servis, agendu Rady pro popularizaci vědy AV ČR, organizační přípravu Akademických kaváren, *Týdne vědy a techniky* a další důležité aktivity. Zásadním způsobem přispěla k profesionalizaci celé oblasti propagace výsledků vědy získaných v AV ČR.

